

Наше Слово

PIK LXV № 28 (3283) ВАРШАВА, 12 ЛИПНЯ 2020 РОКУ
ЦІНА – зл. 4,00 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Справа Купріяновича через два роки

Григорій Купріянович:

Наше право – мати свою історичну пам'ять

Саме 2 роки тому, 9 липня (наступного дня після урочистостей у Сагрині 8 липня 2018 року), тодішній люблінський воєвода Пшемислав Чарнек подав заяву до прокуратури на Григорія Купріяновича – через промову, яку той виголосив на заході. Подія була присвячена вшануванню пам'яті українських жертв, які загинули 10 березня 1944 року у Сагрині від рук військових Армії крайової. Чарнек назвав урочистості «провокацією», а українців, які приїхали з України чи Польщі на захід, – націоналістами. Подія призвела не лише до безпосередньої атаки на голову Українського товариства Григорія Купріяновича, але мала і глобальніші наслідки. Українці, які до того були активними в громадському житті, відчували страх, небезпеку і «отримали сигнал» про те, як до них можуть поставитися, якщо один із представників державної влади має упередження і неприязнь до громадян Польщі іншої національності. Настав час підсумувати цю справу.

Пане Григорію, як ви розглядаєте ці події з перспективи двох років?

Ці кілька місяців другої половини 2018 року були, мабуть, найважчим періодом у моєму житті. Несподівано, за одну мить, я опинився в центрі подій, яких ніхто не міг передбачити. У мене було враження, що все зупинилося, інші питання відійшли на другий план, оскільки довелося захищатися від представника держави, який вирішив «навести порядок» на дорученій йому території – і саме я став об'єктом його «особливої уваги». 8 липня 2018 року ми поїхали до Сагриня вшанувати пам'ять невинних жертв, українських православних мешканців Холмщини. Ми взяли участь в організованих українською державою урочистостях за участю президента України, який вперше відвідав це священне для українців Холмщини місце. Я просто сказав там слова, які були віддзеркаленням нашої історичної пам'яті.

Варто підкреслити, що подання до прокуратури заяви про підозру щодо скоєння мною злочинів – це лише один із вимірів цієї ситуації, вимір ключовий, який міг мати реальні і прямі наслідки – адже за злочини, у яких звинувачував мене Пшемислав Чарнек, загрожує кілька років ув'язнення. Проте не менш важливими були також інші виміри дій воєводи. Адже своїми оцінками моєї промови він не поділився з прокуратурою у закритих кабінетах – він зробив це на брифінгу для журналістів. Тобто всі ці звинувачення опинилися у публічному просторі, стали впливати на громадську думку щодо моєї особи та української громади. Пшемислав Чарнек зробив тоді, 9 липня 2018 року, дуже різкі заяви: підкреслив, що, на його думку, моя промова у Сагрині може бути злочином, що її повинна вивчити прокуратура. Цікаво, що протягом кількох хвилинного виступу він чотири рази назвав мої слова «скандальними».

Прикметно, що у своїх звинуваченнях люблінський воєвода не обмежився лише подією, яка відбулася днем раніше. Він підкреслив, що предметом зацікавлення прокуратури повинні бути мої висловлювання за багато років.

Тобто у публічному просторі прозвучали слова найвищого представника держави у регіоні (яким є воєвода) про те, що вашу громадську активність варто проаналізувати?

Чи не була це неоднозначна оцінка моєї багаторічної діяльності як одного з лідерів української громади в регіоні та у Польщі, як людини, що бере участь у житті Православної церкви, як історика, який багато писав і говорив про минуле регіону? Варто додати, що кілько-

ма тижнями раніше я став співголовою Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин. Чи можна сприймати дії воєводи як спосіб створити довкола «невигідної» людини ворожу атмосферу, вплинути на негативне сприйняття її з боку місцевого суспільства? Варто підкреслити, що Пшемислав Чарнек виступав не як приватна особа, навіть не як юрист (адже він – доктор юридичних наук і викладач відповідного факультету Люблінського католицького університету), а як представник держави!

Проте брифінг воєводи 9 липня був лише початком. Протягом наступних тижнів пролунали чергові його висловлювання на тему моєї особи та урочистостей у Сагрині. Деякі з них були більш розлогі, ще детальніше розкривали позицію Пшемислава Чарнека. За справу взялися також державні органи: виявилось, що вона стала предметом зацікавлення прокурорів Інституту національної пам'яті (ІНП) та Окружної прокуратури в Замості. Що цікаво – коли прокурор ІНП відмовився починати слідство у цій справі у зв'язку з відсутністю складу злочину, інформацію про це не оприлюднювали, поки не з'явилось повідомлення про те, прокурор у Замості таки вирішив формально розпочати слідство. Наприкінці серпня 2018 року голова Інституту нацпам'яті Ярослав Шарек за поданням директора люблінського відділення ІНП Маріуша Кшиштофіка виключив мене зі складу Комітету охорони пам'яті боротьби і мучеництва при цьому відділенні Інституту – це відбулося у досить курйозний і некрасивий спосіб.

Як висвітлювали інформацію про цю справу регіональні медіа і як це вплинуло на польсько-українські відносини?

Те, як розповідали про це публічне люблінське телебачення (TVP Lublin), важко було сприймати як об'єктивний спосіб інформування про справу. У «Радіо Люблін» також траплялися матеріали, які я оцінюю як односторонні. Символічним був день, коли мене виключили зі складу Комітету охорони пам'яті боротьби і мучеництва – публічні медіа повідомили про цю подію ще перед тим, як мені вручили офіційний документ; а коли я заходив до будівлі Інституту нацпам'яті, журналісти публічного телебачення зустріли мене запитаннями про звільнення, про яке мені ще офіційно не заявили.

Те, що сталося у липні 2018 року, було, мабуть, не лише найбільш різкою атакою польського чиновника настільки високого рангу на національну меншину після 1989 року. Дії люблінського воєводи спричинили одну з найбільших криз у польсько-українських відносинах після 1991 року, адже раніше не трапляло-

ся, аби найвищий представник держави у прикордонному регіоні публічно називав вшанування пам'яті невинних жертв за участю президента сусідньої країни «провокацією» чи «гуцпою», обзивав учасників такого заходу «націоналістами». Досі не траплялося також, аби регіональний чиновник у повчальному, роздратованому тоні публічно реагував на заяви міністра закордонних справ сусідньої держави.

Те, що сталося у 2018 році, було передусім атакою на наше право як громадян цієї держави (представників української національної меншини, вірних Православної церкви) мати своє бачення історії, свою історичну пам'ять, що може відрізнятися від історичної пам'яті, яка домінує серед представників національної більшості чи якої притримується конкретний державний службовець.

7. →

Сагринь, 8 липня 2018 року

ПОГЛЯДИ

Фрустроване суспільство: чи в Польщі почастишали злочини проти українців?

ІГОР ІСАЄВ,
головний
редактор
порталу
PROstir.pl

В останні дні червня у Польщі сталися кілька резонансних нападів на українців, мотивованих ненавистю на національному ґрунті. Поки що немає соціологічних досліджень того, як польське суспільство виходить з епідемії, — проте описані нижче випадки змушують задуматися: чи деякі змучені ізоляцією, налякані кризою чи просто фрустровані поляки не намагаються зірвати свої емоції на інших?

«Польща для поляків, геть до себе!» («Polska dla Polaków, wypier...ć do siebie!»), — почуло недільного вечора 28 червня українське подружжя від групи хлопців у центрі Лігніці. Чоловік з дружиною вечеряли на терасі ресторану і розмовляли рідною мовою. Хулігани, почувши це, почали з образ, а потім вдарили українців. Коли приїхала поліція, нападники вже зникли з місця інциденту.

«Українець, йо...аний! Будеш тут, у Польщі, розпоряджатися?» («Ukrainiec, k**wa je***ny! On będzie, k**wa u nas w Polsce rządził!»), — днем раніше, 27 червня, розкричався клієнт супермаркету у Кракові. Перед тим працівник магазину — іммігрант — попросив його надягти на обличчя маску.

Того самого тижня українка пані Надія побачила на варшавській зупинці, як охоронець нещадно б'є людину і погрожує паралізатором. Надія втрутилася, але охоронець, почувши її акцент, крикнув: «Вертайся до себе, українська ку..во!».

«Я ненавиджу українців, вони не повинні мати права в'їжджати до Польщі», — так на своєму інстаграмі написала Пауліна Раджіковська, колишня учасниця шоу «Project Lady» телеканалу TVN. Вона додала: «Українці — нащадки вирождів, які вбивали поляків».

А 25 червня вранці в районі Оліва у Гданську поліція зупинила машину, якою керував Ігор, громадянин України, що легально проживає та працює в Польщі. Поліцейський, що перевіряв його документи, мав претензії до форми українського водійського посвідчення. Ігоря затримали і привезли до відділку. Правоохоронці почали звинувачувати його в підробці документа, порвали «підозрілі» права, ображали його через національну приналежність і радили йому «відправитися на Донбас». Випустили Ігоря лише під вечір. Зараз він не може працювати — його водійські права порвали поліцейські, а поновити цей документ в Україні складно через карантинні обмеження у пересуванні.

Це — тільки ті історії з останнього червневого тижня, які потрапили у пресу або були зняті на відео. Останній випадок із правами Ігоря і хамством поліції потрапив до медіа тому, що його сестра — наша колега-журналістка, відома редакції «Нашого слова». А скільки ще трапилося подібних історій — не-

знаних, неописаних, про які не дізналося суспільство?

Найімовірніше, ми недовзі почуємо, що кількість подібних атак зростає. Моя власна соціологія це підтверджує — за один червневий тиждень нас із приятелями двічі зачіпали за українську мову в самому центрі Варшави, що досі було ситуацією насправді винятковою.

Польське — як і більшість інших європейських суспільств — перелякане коронавірусом, входило в локдаун у березні, закриваючись якраз від «інших»: перекриваючи кордони, забороняючи в'їзд іноземцям, прямо вказуючи, що це нещастя «принесли ззовні». «До Томашівського повіту коронавірус привезли українці», — пише 30 червня локальне видання «Хроніка тижня», продовжуючи цю логіку: ми — непорочні, інші — становлять загрозу. Зрештою, це можна помітити не тільки у відносинах з іншими народами чи суспільствами, але також і на цілком локальному рівні: ірраціональний страх перед мешканцями Сілезії на Помор'ї чи перед приїжджими з Варшави на Мазурах. Дарма, що тут мало хто носить маски і ніхто не дотримується дистанції — більшою «епідеміологічною загрозою» є автівки з літерками «S», «W» на номерних знаках (і борони Боже, якщо вони будуть закордонні!).

Ця ситуація створює напругу і, як показує досвід багатьох конфліктів, постраждати можуть меншинні групи, які тут взагалі ні при чому. Тому варто нагадати, як чинити, якщо вас обрали на національному ґрунті (про це я писав у матеріалі «НС» №40 у 2018 році: «Вас обізвали „бандерівцем“, розбили шибку або знищили авто? Що робити і як ефективно про це заявляти?»). Цей матеріал досить вичерпно описує, як подати повідомлення до прокуратури про ймовірність вчинення злочину (будь-якого, не тільки образи через національне походження).

У випадку Ігоря із Гданська тут, правда, додається іще один чинник: злочинцями були поліцейські, які виправдовували насилля буквою закону. Вони це робили досить брутально (така поведінка в нашій уяві асоціюється радше із хамством і всевладдям пост-совєтської міліції) — проте формально під приводом законної перевірки. Тут важливо не розгубитися, вимагати протоколу затримання: в останні роки в Польщі навіть цей документ поліція може «забути» видати або переконувати, що вас насправді не затримують. Пам'ятайте, затриманням є будь-яке обмеження вашої волі на тривалий — понад 30 хвилин — час. Кожна дія поліції мусить мати формальну (що вони взагалі мають право це робити) і фактичну підставу — останню маєте просити пояснити не параграфами, а «звичайним» реченням. Після цього варто протягом 7 днів подати скаргу щодо затримання (пол. zażalenie na zatrzymanie): поліцейські можуть затримати вас без фактичної підстави, неправильно або нелегально. Про подібні інциденти варто повідомляти також омбудсмена (пол. rzecznik praw obywatelskich).

І головне правило у випадку сумнівних дій — не панікуйте! А найкраще, якщо стаєте свідком чи жертвою атаки — спробуйте зробити відео, навіть поганой якості. У суді та для громадської думки це може бути найбільш потужним аргументом на вашу користь. ■

з сайту Міністерства оборони Польщі

Символ братерства зброї на вулицях польських міст

Урамах відзначення 100-річчя перемоги у Варшавській битві Міністерство національної оборони Польщі оголосило конкурс під назвою «Історичний мурал — перемога Польщі для свободи Європи 1920 року». Прикро тільки, що у цій гарній ініціативі жодним словом не згадали про українських союзників, завдяки яким перемога у Варшавській битві стала можливою і яким також варто віддати шану.

Завдяки конкурсу можна отримати гранти на патріотичну та просвітницьку діяльність, а також на створення муралу, присвяченого 100-річчю Варшавської битви. Мета заходу — поширення знань про перебіг битви 1920 року, її значення для Польщі, Європи та світу. А також, як зазначають організатори, — вшанування пам'яті героїв, солдатів та добровольців, які брали участь в обороні Батьківщини під час польсько-більшовицької війни.

Міністерство національної оборони запланувало на реалізацію проєкту 1 500 000 злотих. Конкурс адресований насамперед неурядовим організаціям та структурам, що займаються суспільно корисною діяльністю та волонтерством. Переможець має забезпечити щонайменше 10 відсотків внеску від запланованої дотації, а також повинен мати досвід виконання освітніх та патріотичних завдань. До 21 липня на конкурс можна подавати одну або дві пропозиції. Заявка має містити опис запланованих заходів (як-от церемонія відкриття муралу в поєднанні з історичною лекцією, виставкою, концертом тощо) та власне дизайн композиції. Ілюстрації треба вставити у формуляр, розміщений на сайті міністерства. Конкурсант повинен мати дозвіл на створення муралу в публічному місці. Зображення, не менше за 3 метри у ширину і висоту, має бути зроблене у відповідній техніці: бути водостійким та зберігатися мінімум 5 років. Також на малюнку має бути логотип Міністерства національної оборони.

Реалізація проєкту запланована на 10 серпня — 30 листопада цього року. Про деталі конкурсу можна прочитати на сайті міністерства.

Варто зазначити, що під час першої зустрічі президентів України та Польщі — Володимира Зеленського й Анджея Дуди — останній запропонував спільно відсвяткувати сторіччя Варшавської битви.

Нагадаємо, «Диво на Віслі» — це вирішальна битва під Варшавою 13-25 серпня 1920 року, в результаті якої Польська Республіка зуміла відстояти свою незалежність, завдавши поразки військам радянської Росії. Як зазначає історик Віталій Масненко, у Варшавській операції брали участь війська Армії Української Народної Республіки — близько 20 тисяч осіб. Окрім цього, вдала оборона столиці була би неможливою без зв'язки українців під Львовом та Замостям. Генерал-хорунжий Марко Безручко разом із начальником штабу 6-ї Січової дивізії полковником Всеволодом Змієнком очолювали героїчну оборону Замостя 28 серпня — 2 вересня 1920 року. 6-та січова стрілецька дивізія УНР і 31-й польський полк, які разом нараховували до 4 тисяч бійців, дали відсіч 16-тисячній Першій кінній армії Семена Будьонного, яка мала пересуватися через Замостя і Люблін до Варшави — й атакувати дивізії Юзефа Пілсудського з тилу. Будьонівці змушені були відступити, і це відіграло важливу роль у перемозі над більшовиками у битві під Варшавою.

Колишній посол Польщі в Україні Ян Пекло говорив: «Якби не було перемоги над більшовиками під Варшавою з допомогою українців у 1920 році, то, можливо, світ би виглядав інакше. Після зламання опору Варшави Ленін планував експансію до Німеччини, де вже була підготовлена основа — ради робітничих депутатів. І, напевно, радянські війська тоді швидко би дійшли до Парижа, де їх би теж привітали досить радісно. І ми би мали зараз зовсім інший світ».

Тож запрошуємо українські громадські організації до участі в конкурсі. Створення муралу, який би нагадував про братерство української та польської зброї, є актуальним і мало би позитивний вплив не лише у Польщі, але й на міжнародному рівні. ■

Світлана ЛАГУЗ

ЗВЕРНЕННЯ

Долучіться до «Полум'я братерства»

14 серпня 2020 року о 18-ій годині вразі проїде акція «Полум'я братерства», під час якої польські гарцери і українські скаути-пластуни почесними вартами стануть біля могил козаків та офіцерів Армії Української Народної Республіки.

Минулорічні заходи у рамках акції «Полум'я братерства» відбулись в понад 30-и містах і селах Польщі, а також в Україні. Інформація про захід, ініційований незалежними молодіжними організаціями Польщі й України, прокотилась по всіх найважливіших медіа обох країн.

Цього року організатори планують відвідати майже 100 поховань та місць, пов'язаних з українською військовою еміграцією на території Польщі. Під час складання списку могил, вони спиратимуться на результати багаторічної роботи, відомою не лише в нашій громаді д-ра Олександра Колянчука, зібрані у виданнях «Umarli, aby zmartwychwstała Ukraina. Miejsca pamięci w Polsce» та «За нашу і вашу свободу. Учасники українських визвольних змагань 1917–1921 років. Місця пам'яті у Польщі».

Закликаємо українську громаду в Польщі, яка не один раз дала доказ, що пам'ять про борців за волю України дуже їй дорога, включитися у заходи, організовані 14 серпня 2020 року. Закликаємо також долучитися до пошуку досі ще не названих місць і могил, пов'язаних із долею петлюрівських емігрантів на території нашої країни та невідкладно інформувати про них.

Більше інформації за посиланням: www.facebook.com/plomien.braterstwa

Петро Тима — Об'єднання українців у Польщі
Олександр Колянчук — Південно-Східний науковий інститут у Перемишлі
Григорій Купріянович — Українське товариство
Роман Дрозд — Українське історичне товариство в Польщі
Юрій Рейт — Громадська ініціатива за доглядом могил воїнів УНР у Варшаві
Олександр Стець — Спілка українців — політ'в'язнів і репресованих у Польщі

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Українського священника з Любліна та мера міста нагородили з нагоди Дня Конституції України

Фото з фейсбук-сторінки twarzelubina

Згідно з постановою президента України Володимира Зеленського, мер Любліна Кшиштоф Жук отримав орден «За заслуги» III ступеня, а парох парафії Різдва Пресвятої Богородиці в Любліні, отець Стефан Батрух — орден князя Ярослава Мудрого V ступеня.

Їх нагородили з нагоди Дня Конституції України 28 червня «за значний особистий внесок у державне будівництво, зміцнення національної безпеки, соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю», — йдеться на офіційному сайті українського президента.

Нагадаємо, отець митрат Стефан Батрух у жовтні минулого року став лауреатом нагороди «Людина польсько-українського примирення». Пароха греко-католицької парафії у Любліні відзначили за ініціювання та підтримку польсько-українського примирення, а також за керівництво Фондом духовної культури прикордоння, який уже багато років організовує Дні добросусідства в Корчмині. Священник Стефан також відомий популяризацією знань про блаженнішого отця Омеляна Ковча у Польщі. Він був одним із ініціаторів встановлення пам'ятника греко-католицькому священнику, який загинув у концтаборі в Майданеку.

Польсько-український перекладацький семінар

18-19 липня з 10.00 до 14.00 в Українському домі у Варшаві проходитиме польсько-український семінар з перекладу. Його вестиме поетка та перекладачка Анета Камінська. Для участі у семінарі треба подати зразки власних перекладів віршів з української на польську чи з польської на українську мови, а також оригінали творів (від 1 до 3 текстів). Заявки можна надіслати до 13 липня на електронну адресу: warsztaty@naszwybor.org.pl

Семінар буде проходити у великій конференц-залі з дотриманням усіх санітарно-епідеміологічних норм з огляду на коронавірус.

Трансляція недільної Служби Божої з Вроцлава на новому телеканалі

Сайт Вроцлавсько-Гданської єпархії Української греко-католицької церкви у Вроцлаві повідомляє про зміну телеканалу, який транслює літургії з місцевого греко-католицького собору. Від 5 липня недільні богослужіння показуватиме «TVP Historia», а не «TVP Kultura», як було досі. Час трансляції перенесли на 8.00.

Автобус із українцями потрапив у аварію

На півдні Польщі, поблизу міста Богуславиці (Сілезьке воєводство), потрапив у аварію автобус, у якому їхали близько 40 громадян України. Після зіткнення двох вантажних автомобілів та автобуса одна з вантажівок загорілася, а дві інші машини були серйозно пошкоджені. Як подає сайт polsatnews.pl з посиланням на поліцію, постраждали 28 людей. 10 із них із важкими травмами госпіталізували, ще 18 людей поїхали до лікарні на експертизу. Справа знаходиться під контролем генерального консульства України у Кракові.

Троє українських авторів — у півфіналі літературної відзнаки «Ангелус»

Серед 14 книжок довгого списку літературної нагороди Центральної Європи «Ангелус» є 5 видань польських письменників, 3 українські книжки та по одній із Австрії, Болгарії, Чехії, Словенії, Росії та Угорщини.

Перекладені польською мовою українські видання — це «Забуття» Тані Малярчук, «Фрау Мюллер не налаштована платити більше» Наталки Сняданко та «Інтернат» Сергія Жадана. Переможці, на яких чекає нагорода — 150 тисяч злотих — будуть відомі 17 жовтня. Натомість короткий список номінантів, що складатиметься з 7 книжок, оголосять у вересні.

Раніше лауреатами цієї відзнаки були Юрій Андрухович (у 2006 році за «Дванадцять обручів»), Оксана Забужко (у 2013 році за «Музей покинутих секретів») і Сергій Жадан (у 2015 році за «Месопотамію»).

Літературна нагорода Центральної Європи «Ангелус» — це відзнака, яку вручають щороку за найкращу прозову книгу, опубліковану польською мовою. Організатором і спонсором є місто Вроцлав; лауреатом може стати письменник, що походить із Центральної Європи.

Нагороду вручають за найкращі прозові твори авторам, які у своїх текстах звертаються до найважливіших, найбільш актуальних тем сучасного світу, дають поштовх до міркувань і глибокого пізнання інших культур. Із 2009 року нагороджують також перекладача книги-лауреата. Якщо нагороду отримує польський письменник, журі обирає найкращого перекладача однієї з іноземних книг.

Триває збір грошей для постраждалих від паводків на Західній Україні

Фото з архіву Державної служби України з надзвичайних ситуацій

Філадельфійська архієпархія Української греко-католицької церкви збирає кошти для людей, які втратили все під час паводків на Західній Україні. Вони потребують їжі, одягу та речей першої необхідності. Найбільше від стихії постраждали Івано-Франківська та Чернівецька області.

Організатори зазначають, що тільки в одній Івано-Франківській області знищено або підтоплено більш ніж 4600 будинків, близько 550 кілометрів доріг, вода знесла 90 мостів. Крім того, троє людей загинули, тисячі були евакуйовані. Вони залишили свої домівки та втратили заощадження.

«Просимо якомога швидше переслати зібрані кошти до канцелярії, аби ми могли передати їх відповідним організаціям — «Карітас» Івано-Франківської архієпархії та Чернівецької єпархії. Саме вони будуть закуповувати найнеобхідніші речі та роздавати їх постраждалим. Це треба зробити настільки швидко, наскільки можливо», — зазначено у зверненні.

Зробити пожертву можна кількома способами:

1. виписати чек на «Ukrainian Catholic Archdiocese of Philadelphia» та вислати до канцелярії за адресою: 810 North Franklin Street, Philadelphia PA 19123; на чеку треба вказати «Flood in Ukraine»;

2. через сторінку архієпархії на фейсбуці, де розміщена кампанія зі збору коштів (Help Affected by Flood in Western Ukraine — Повинь у Західній Україні).

«Немає замалої або зовеликої пожертви. Але ваша допомога може змінити чиєсь життя на краще. Господь Бог відплатить щасливому жертводавцю стократно. Помоліться за людей у постраждалих районах!», — закликають організатори збору коштів.

Польща закрита для туристів з України. Іншим — карантин

Зранку 1 липня з варшавського аеропорту Шопена до Києва вилетів перший літак компанії Wizz Air. Це стало можливим після відновлення повітряного сполучення між двома країнами. Цього дня пасажирів літаків, які прибули з України до Польщі, звільнили від обов'язку проходити 14-денний карантин.

Натомість 3 липня на сайті прикордонної служби з'явилося нове повідомлення, у якому Україна зникла з переліку країн, громадяни яких звільняються від карантину. Там додали категорію «осіб із третіх

країн, які не повинні проходити самоізоляцію після перетину кордону». Йдеться про учнів, студентів різних форм навчання (також закладів післядипломної освіти), аспірантів. Окрім цього, не проходити обсервацію можуть приїжджці, які займаються у Польщі науковою чи дослідницькою роботою.

Загалом кордони Європейського Союзу залишаються для українських громадян (окрім окремих категорій, як-от дипломатів, деяких працівників тощо) закритими. Купівля квитка на рейс не гарантує дозволу на перетин кордону.

Натомість громадяни Польщі, які повертаються з України, не мусять проходити карантин, незалежно від того, як саме вони в'їжджають до країни.

Літературна зустріч «Збігнев Герберт і Україна» у Варшаві

30 червня в Українському домі у Варшаві відбулася літературна онлайн-зустріч під назвою «Збігнев Герберт і Україна». Розмова була присвячена виданій в Україні збірці віршів Герберта «Pan Cogito» у перекладі літературознавця Валерія Бутевича. Він розповів про життя, творчість і зв'язки з Україною видатного польського поета та есеїста, який народився та провів кільканадцять років свого життя у Львові. Модераторкою зустрічі, яка пройшла у рамках проекту «Інтеграція через літературу II», була Олександра Іванюк. Відеозапис заходу можна подивитися на фейсбук-сторінці Українського дому. Там також можна побачити запис зустрічі «Леся Українка та Габрієла Запольська: інший погляд на жінок». У ній взяли участь українська письменниця Оксана Забужко та польська публіцистка Іза Хруслінська.

У Кракові відбудеться виставка картин українських художників

Міжнародний культурний центр у Кракові планує у кінці 2020 — на початку 2021 року організувати виставку «UkrAINNA». Вона міститиме близько 70 робіт з України — переважно з Національного художнього музею в Києві, музею «Київська картинна галерея», Музею книги та друкарства, а також приватних колекцій: «PinchukArtCentre» та «Zenko foundation».

На виставці можна буде побачити роботи Іллі Рєпіна та Тараса Шевченка. Український авангард початку XX століття представлятимуть Георгій Нарбут, Віктор Пальмов, Лев Крамаренко та Анатолій Петрицький. Покажуть також сучасних авторів — Олега Тістоля, Романа Мініна тощо. Більше інформації шукайте на сайті Міжнародного культурного центру (mck.krakow.pl).

У Холмі не буде «Води короля Данила»?

«Вода короля Данила» — так мала називатися мінеральна вода з Холма. Про те, що місто хоче запустити локальне виробництво джерельної води, повідомили в середині червня мер Холма Якуб Банашек та голова міського комунального господарства Марцін Чарнецький. Назвати продукцію планували іменем короля Данила Галицького, який є історичним засновником Холма. Але такий варіант сподобався не всім.

Мер міста отримав листа від представників холмської публічності та «кресових» середовищ. Вони наголошують, що Данило Романович не був засновником міста. «Ми протестуємо проти такої інтерпретації минулого. По-перше, Данило з'явився у Холмі як агресор, по-друге — Холм, безумовно, старший принаймні на два століття», — пишуть автори листа. Вони також зазначають, що частина холмської землі була втрачена і приєднана до Київської Русі — «внаслідок навали Володимира Великого, Ярослава Мудрого та врешті Данила, який зробив Холм столицею свого Галицько-Волинського князівства».

«В ім'я якої історичної політики Польщі агресора слід перетворити на благодійника, а його ім'я надати одному з холмських продуктів? Така назва мінеральної води додасть плутанини щодо понять та минулого нашого міста (...) Наслідки такої ідеї будуть дуже серйозними і, безумовно, вони невідгідні для польської державності», — пишуть у документі мешканці Холма. Вони підкреслюють, що політика міста повинна залишатися частиною історичної політики держави. Влада Холма вже заявила, що у цій справі проведуть голосування; назву мають запропонувати жителі міста.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

Меншини нагадують про «антикризовий щит»

Коронавірус не призвів до масових відмов від діяльності нацменшин, яку фінансує держава. Але у найближчі місяці ситуація може погіршитися. Тому лідери організацій знову просять про «антикризовий щит».

Про такий захист меншинна спільнота у Спільній комісії уряду та нацменшин вперше говорила в офіційному зверненні від 1 квітня 2020 року. Це питання знову підняли на засіданні Сеймової комісії нацменшин 29 червня, присвяченій складній фінансовій ситуації громад у часи пандемії, а дещо раніше проблему обговорювали у Спільній комісії уряду та нацменшин. Тоді і зараз державні службовці підкреслювали, що дотації на цей рік виплачуються постійно. Станом на середину червня підписані 80% запланованих на рік договорів. У випадку приблизно 30 документів організатори попросили про зміну форми і дат проведення заходів — до цих договорів треба буде внести зміни. У 3% випадків організаціям довелося відмовитися від фінансування і виконання завдань.

«Ці цифри показують стабільну ситуацію національних та етнічних меншин», — сказав у Сеймі Анджей Сосновський, заступник директора департаменту віросповідань і нацменшин у Міністерстві внутрішніх справ і адміністрації (MBCiA). Службовець назвав зустрічні кроки — спрощення процедури електронного підпису договорів, інформування про інші джерела фінансування чи уможливлення роботи в режимі відеозв'язку.

«Дуже небагато запропонованих нами постулатів взяли до уваги», — заявив натомість співголова Спільної комісії уряду та нацменшин Григорій Купріянович. Він підкреслив, що пандемія особливо позначається на нацменшинній культурі, адже багато

заходів у цій сфері — це концерти. Держава дає кошти на саме такі завдання і не має можливості перерозподілити їх на щось інше. А це вже — величезна проблема в ситуації карантинних обмежень, спричинених пандемією. Водночас, на думку Григорія Купріяновича, те, що наразі небагато організацій повернули гроші, означає, що вони такі сподіваються провести відкладені за раз заходи восени. Проте виникає запитання — що робити, якщо й тоді коронавірус їх унеможливить? Меншини очікують більшої гнучкості відомства у питанні формальних вимог і повторюють свій постулат про «антикризовий щит». Йдеться, наприклад, про те, аби призначені на окремі заходи кошти можна було використати на купівлю техніки, за допомогою якої події вдалося би провести в онлайн-режимі. Представники караїмів Маріола Абкович під час дискусії заявила: MBCiA просили надати можливі рішення та способи розв'язання проблем, коли організації одразу після введення карантинних обмежень не знали, як можуть використати кошти, що мали витратити на приїзд чи харчування артистів. «Насправді ми не дочекалися пропозицій того, як можна було би організувати завдання в іншому форматі», — сказала Маріола Абкович. Вона також переконана, що, якщо карантинні обмеження не зніматимуть, міністерству повернуть більше грошей, які організації мали призначити на свої завдання.

Представник Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Анджей Сосновський зазначив, що відомство

тако допускає іншу форму реалізації завдань, але не повну їх зміну. Тобто, якщо організація отримала кошти на концерт з нагоди роковин певної події, то може, наприклад, використати їх для створення і розповсюдження відеоматеріалів про цю подію. За словами службовця, невтрачені кошти на харчування артистів чи охорону заходу можна призначити на закупівлю обладнання для онлайн-діяльності (комп'ютерів, аудіовізуальної техніки тощо).

Виконавчий директор єврейського товариства «Чулент» Пйотр Квapisевич представив результати опитування, проведеного серед меншинних організацій. 90 товариств оцінили свою ситуацію під час пандемії. Так, близько 70% з них перейшли на дистанційну роботу, при цьому 56% вказали, що деякі їхні завдання неможливо виконати у такому режимі. На погіршення своєї ситуації у цьому році очікують 63% організацій. Близько 70% вказали, що підхід до нацменшинної освіти у школах не такий, як до інших предметів. 43% товариств вказали, що на виконання завдань в онлайн-режимі треба більше часу, ніж на реалізацію їх у традиційній формі. У близько чверті організацій говорили також про проблеми з доступом до інтернету, аналогічну проблему мала третина їхньої аудиторії. Підсумовуючи, Пйотр Квapisевич наголосив: онлайн-заходи не укріплюють спільноти та не покращують взаємини між їхніми представниками.

Отже, дослідження товариства «Чулент» показує зовсім іншу дійсність нацменшин, ніж та, що зображена в статистиці MBCiA. Відкритим залишається питання — чи відомство розглядає ситуацію комплексно і чи замислиться над реальною антикризовою допомогою для громад. Представник міністерства у Сеймі переконував, що таке бажання є. ■

Григорій СПОДАРИК

СКУ засуджує «голосування» на окупованих українських територіях

25 червня розпочалося загальнооросійське голосування щодо внесення змін до Конституції Російської Федерації, яке тривало до 1 липня. Вкотре знехтувавши нормами міжнародного права, Росія та її маріонеткові окупаційні адміністрації проводять голосування і серед мешканців окупованих територій Донбасу та Криму, примушують голосувати громадян України, яким раніше насильно і незаконно видали російські паспорти.

Світовий Конгрес Українців (СКУ) рішуче засуджує «голосування» на українських окупованих територіях як кричущі порушення державного суверенітету та територіальної цілісності України. СКУ закликає міжнародну спільноту не лишити безкарними дії кремлівського агресора. Ми закликаємо світ не визнавати результати так званого «голосування», підсилити санкційний та політичний тиск щодо держави-агресора та застосувати персональні санкції щодо організаторів «голосування» на українських окупованих територіях.

«Запропоновані зміни до Конституції РФ несуть ряд загроз безпеці всього регіону, вчергове намагаються узаконити анексію Криму та увічнити авторитарний путінський режим — зазначив Президент СКУ Павло Грод. — У традиціях радянського тоталітаризму, примусове «народне волевиявлення» на окупованих територіях — вистава на догоду амбіціям сучасного диктатора. Ми закликаємо світове співтовариство засудити та не визнавати так зване «голосування». ■

Подяка за солідарність

Під вечір 24 червня в одному із затишних і всім відомих закутків площі Ринок в Перемишлі відбулося символічне «прощання з коронавірусом» — подяка за підтримку під час пандемії, яку отримала «Домашня пекарня і комора» Ольги Гриньків. Про виклики, перед якими під час карантину опинилася найкраща перемиська пекарня (та, ймовірно, найкраща з багатьох схожих закладів в усій Центральній Європі) ми писали у «НС» № 16 від 19 квітня 2020 року.

На невелику, але дуже приємну і щирі гостину зібралися люди, які об'єдналися у підтримці місця, де не лише продають хліб та іншу випічку, але і творять простір доброї енергетики та перемиської винятковості. Головна пекарка Ольга Гриньків особисто подякувала своїм найбільшим прихильникам, подарувала їм дипломи та квіти. Ці люди підтримували її, хто як міг: хтось — фінансово, хтось допомагав пекарні «розкрутитись» у віртуальному просторі, хтось працював там як волонтер або просто приносив зі свого городу ведмежу цибулю для випічки.

Ольга відзначила також підтримку українського середовища — і перемиської громади, і людей з інших регіонів Польщі, серед яких були її знайомі випускники лігницького ІV ліцею. Пекарка згадала також, що посилки з її хлібом йшли навіть за океан — до Канади.

Зустріч пройшла у супроводі прекрасних виступів учасників відкритих майстер-класів із білого співу, які постійно проводяться у перемиському Народному домі під керівництвом Тетяни

Наконечної. Вони заспівали «Многая літа» і дали невеличкий концерт народних пісень.

Перемишляни також підготували подяку для Ольги та власника сусідньої кав'ярні «Місце кави та забави» Пав-

ла. Їхні заклади — єдині, які протягом усього карантину не припинили свою діяльність. Учасниці мистецької майстерні виготовили для них із глини медалі найхоробріших пекарки та баристи у Перемишлі.

— Завдяки доброзичливості, дружбі і солідарності ми можемо насолоджуватися такими місцями і відзначати такі свята, — заявив один із присутніх на зустрічі друзів «Домашньої пекарні та комори». Згодом отець Мокрауз, парох православної парафії в Перемишлі та постійний гість «Пекарні» і «Місця кави і забави», подякував власникам обох закладів, сказавши, що заради таких незвичайних місць хочеться жити в Перемишлі.

Ольга Гриньків заявила, що про всяк випадок продала свій велосипед — аби бути готовою на можливе повернення карантину восени. Проте з такою громадою довкола, зі щирими, солідарними друзями та смачним хлібом навряд чи щось загрожуватиме хлібній печі у «Пекарні» та добрій атмосфері цього місця. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА

УКРАЇНА

Кому належать українські телеканали?

Українці часто навіть не здогадуються, хто є власником того чи іншого телеканалу. Іноді ниточки ведуть до підставних осіб, а іноді структура бізнесу така заплутана, що починаєш губитися у схемі його існування. Питання виникають ще й тому, що телевізійний бізнес в Україні в абсолютній більшості випадків неприбутковий. А кому ж вигідна справа, яка постійно вимагає значних вкладень? Навіть глядач-любитель розуміє, що цілодобове мовлення коштує дуже дорого. І причини такого марнотратства лежать на поверхні, ім'я їм – політичний інтерес.

«Плюси»

Майже на кожного з нас так чи інакше впливає телебачення: коли ми дивимося його безпосередньо, коли бачимо телевізійні сюжети в інтернеті, чи навіть опосередковано – як це відбулося в Україні на попередніх президентських виборах. Люди, які дізналися про кандидата завдяки телебаченню, віддали йому голоси у день виборів. Більше того: можна припустити, що феномен нинішнього президента Володимира Зеленського полягає в тім, що багато українців проголосували саме за героя телесеріалу «Слуга народу» Василя Голобородька, якого втілював актор Зеленський. У цій ситуації недооцінювати вплив телебачення неможливо. Створений групою талановитих сценаристів образ полонив серця виборців аж до такої міри, що вони знехтували абсолютною відсутністю політичного досвіду актора, який зіграв «народного» президента. Разом із Зеленським до влади прийшли і його поплічники – медійники.

Група каналів «І+І media», яка, до речі, нещодавно змінила структуру бізнесу, має свого головного акціонера. Він не ховається за підставними особами, як це роблять акціонери багатьох інших телеканалів України, бере активну участь у формуванні політики телемовлення і нещодавно очолив Наглядову раду телерадіокомпанії «Студія І+І». Ім'я Ігоря Коломойського відоме передусім завдяки створеному ним «Приватбанку». Зараз банк державний, але українці добре пам'ятають, як націоналізували практично збанкрутілий «Приват». Також з ім'ям олігарха Коломойського пов'язані гучні бізнесскандали щодо нерухомості в Сполучених Штатах Америки. Бізнесмен ніколи не приховував свого впливу на редакційну політику телеканалу, а під час передвиборчої кампанії «І+І» перетворився на агітаційно-пропагандистський майданчик.

«Інтер»

Були часи, коли телеканал «Інтер» справді охоплював найбільшу аудиторію в Україні, але вони швидко минули. Основною мовою на цьому каналі завжди була російська, і тільки із введенням квот (закону про мову засобів масової інформації), згідно з якими 75% часу мовлення має вестися українською, ситуація змінилася.

Канал контролює група бізнесменів та політиків, які виставляють напоказ свою проросійську позицію, а тому редакційна політика «Інтеру» дуже близька до пропаганди. Під час виборів у 2019 році канал підтримував проросійську партію «Опозиційна платформа – За життя».

Спробувавши розплутати структуру власності каналу, побачимо, що майже третина акцій довгий час належала російському акціонерному товариству «Первый канал». У 2015 році, щоправда, цю частку продали. Донедавна у відкритих джерелах ми зустрічали імена двох основних власників «Іnter Media Group» – Дмитра Фірташа та Сергія Львовича. Чи відбулися якісь зміни за останній рік-два? У публічному просторі наразі такої інформації немає.

Рейтинг «Інтера» знижується, канал пропонує дедалі менше якісного продукту.

«Україна»

Найпотужнішою медіагрупою наразі є «Україна». За досить короткий як для такого успіху час канал обіграв своїх конкурентів, що десятиліттями завойовували увагу українців, і вже кілька років поспіль займає перше місце в рейтингах.

Дуже цікавим на цьому шляху виявилось масштабне опитування щодо національних цінностей українців, яке працівники медіагрупи провели у 2011-2012 роках. Результати дослідження допомогли керівництву каналу сформулювати підхід до створення нових форматів новин, шоу та серіалів. Виявилось, що українці хочуть, зокрема, бачити позитивну розв'язку кожної складної історії – на відміну від росіян, на цінності яких телепродюсери покладалися у попередні роки. Керуючись цими принципами, «Україна» запустила кілька великих проєктів, які досі мають високий рейтинг. Саме з того часу почався серйозний розвиток каналу. Він виріс із регіонального донецького мовника, вже у ранніх 2000-х почав

мовити на всю Україну, а у 2009 році редакція і головний офіс переїхали до Києва.

Саме цей канал довгий час був головним рупором «Партії регіонів» та її лідера Віктора Януковича. Також «Україна» від часу свого створення і аж до введення квот практично постійно мовила російською.

Джерело: espreso.tv

Хто ж власник цієї медіагрупи? Вона, як це часто трапляється, зареєстрована через офшорні компанії, 100% її акцій належать бізнесмену Рінатові Ахметову, який до 2014 року був політичним соратником Януковича. Національна рада з питань телебачення і радіомовлення не раз критикувала контент каналу як такий, що розпалює ворожнечу. Йдеться, зокрема, про серіал, у якому вихвалялися терористи «ДНР/ЛНР» та їхня «боротьба проти київської хунти». Також у новинах каналу неодноразово транслювали сюжети, які у негативному світлі показували політичних конкурентів Ахметова. Наприклад, низка матеріалів із критикою «Приватбанку», який тоді ще належав Ігореві Коломойському, – для них журналісти знаходили ображених вкладників, обманутих клієнтів банку; на «І+І» натомість не скупилася на нищівну критику бізнесів Ріната Ахметова. Згодом, очевидно, олігархи помирилися і такі сюжети з ефірів зникли.

«СТБ», «Новий канал», «ІСТV»

Ці рейтингові телеканали, загалом розважальні, входять у великий медіахолдинг «StarLightMedia», який донедавна належав бізнесменів, ближчому до політики, ніж будь-хто інший, – Вікторові Пінчуку. Він – зять експрезидента України Леоніда Кучми, який найдовше з усіх керівників держави залишався на цій посаді. Минулого року в «медіа-курілках» поширювалась неперевірена інформація про те, що холдинг придбав Віктор Медведчук, але жодних доказів цього так і не з'явилося.

«5 канал»

Із цим медіа ситуація абсолютно однозначна – воно належить експрезиденту Петрові Порошенку, який публічно заявляв, що передав канал у сліпий траст (форма власності, за якої опікуни чи довірені особи, яким передали в управління капітал, отримують повну свободу дій щодо активів – *ред.*). Утім, контроль над редакційною політикою все ж приписують саме Порошенку. Це ще раз демонструє, як працює інформаційний бізнес в Україні і наскільки тісно він пов'язаний з політикою.

Інші канали

За останній рік-два скуповуванням «молодих» каналів займався Віктор Медведчук, якого українська преса часто називає «кумом Володимира Путіна». Зокрема, «112 Україна», «NewsOne» та «ZIK» нині належать саме йому.

Медіагрупою «24», до якої входить низка каналів, друкованих та інтернет-ресурсів, володіє родина Садових. Андрій Садовий – чинний міський голова Львова та очільник політичної партії «Самопоміч».

Ситуацію мала би вирівняти присутність публічного незалежного громадського (суспільного) мовника, але і тут українці мають не найкращу ситуацію, адже фінансується «Суспільне» із державного бюджету, а його, як відомо, регулюють парламентарі – ті ж політики та олігархи, які володіють комерційними каналами. Більше про це – у наступному номері. ■

Жанна КУЗНЕЦОВА,
медіаекспертка, журналістка (Київ)

ПУЛЬС
УКРАЇНИ

У Греції, в аеропорті Афін, затримали 17 громадян України, які прилетіли з Києва 4 липня. Це пасажир з двох рейсів: компаній Ryanair (затримали 12 осіб) та Wizz Air (затримали 5 осіб). З тих самих рейсів не затримували громадян Євросоюзу, осіб, які мали довгострокові візи та посвідки на проживання. На момент випуску номера українці перебувають у жахливих умовах за ґратами, в них забрали речі. Можлива депортація та заборона в'їзду до ЄС на кілька років. Консул намагається цьому запобігти. Ймовірно, що українців повернуть до Києва зворотними рейсами – 6 та 7 липня. Затримання відбулося через заборону, пов'язану з карантинними обмеженнями.

За даними Міністерства охорони здоров'я, станом на 5 липня в Україні зареєстровано 48500 випадків зараження вірусом COVID-19. З них 823 – за останню добу. За добу померло 22 особи, 221 пацієнт одужав. За весь час пандемії померли 1249 людей, одужали 21376 осіб. Найбільше заражень за добу – у Львівській та Закарпатській областях. На 6 липня в Україні за останню добу виявили 543 нові випадки заражень, що найменше від 10 червня.

Міністерство фінансів України виділило 754 мільйони гривень для Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей для подолання наслідків повеней. Найбільше – 480 мільйонів гривень – отримає Івано-Франківська область. На заході України триває повінь, яку спричинили дощі. Загинули три людини, сотні осіб евакуювали. Негода знищила сотні доріг і мостів. Служба безпеки розслідує причини повеней за статтею «Екоцид». США та країни-члени ЄС почали допомагати подолати наслідки повеней.

Прем'єр-міністр Денис Шмигаль заявив про зріст мінімальної зарплати. Заплановано три етапи: з 1 вересня мінімальна заробітна плата зросте до 5000 грн (+277 гривень або +6%), з 1 січня 2021 року – до 6000 грн (+1000 гривень або +20%), з 1 липня 2021 – до 6500 грн (+500 гривень або +8%). За словами глави уряду, такий крок спричинено споживчим попитом, інфляцією та необхідністю подолання бідності. За даними Державної служби статистики, українці витрачають на продукти та комунальні оплати більшість свого бюджету.

Верховна рада на позачерговому засіданні 3 липня проголосувала за відставку голови Національного банку Якова Смолія. Наразі серед депутатів «Слуги народу» немає єдиного рішення щодо майбутнього голови Нацбанку. На цю посаду розглядають різні кандидатури, також експрезидента України Віктора Ющенка та колишнього прем'єра Арсенія Яценюка. Вирішальне слово при ухваленні рішення матиме президент Володимир Зеленський. Раніше, 1 липня, Яків Смолій повідомив, що написав заяву про відставку. Під час свого виступу у Верховній Раді в день голосування він заявив, що на Нацбанк триває час здійснюється політичний тиск з метою прийняття економічно необґрунтованих рішень, а проти установи велась інформаційна кампанія. Тимчасово обов'язки голови НБУ виконуватиме Катерина Рожкова. Євросоюз назвав заяву про звільнення Якова Смолія з посади голови Нацбанку через політичний тиск «тривожним сигналом», а у Міжнародному валютному фонді очікують, що його наступник також забезпечить незалежність інституції.

3 липня у Львові провели трансплантацію серця. Це перша подібна операція у Львові та третя в Україні за останні 15 років. Відбулась вона в міській лікарні швидкої медичної допомоги, – повідомляє пресслужба міської ради. Донором став 58-річний львів'янин, який загинув у результаті падіння з висоти. У чоловіка констатували смерть мозку, що є прямим показом до трансплантації. Після чого його родичі дали згоду на забір органів, щоб врятувати життя іншим хворим. Донорське серце львів'янина отримав 57-річний житель Коростеня, якого п'ять років тому вразив інфаркт. За даними медиків, пересадка органу була єдиним шансом на порятунок.

На такі операції щороку відправляють близько 200 людей з України в закордонні клініки.

Підготувала Христина ЗАНИК

ПОДІЇ

Останнє повернення Кобзаря на Батьківщину: ОЛЬШТИНСЬКІ ВШАНУВАННЯ

Пандемія Covid-19 не скасувала повністю шевченківських заходів на Вармії та Мазурах. Після виставки живопису Тараса Шевченка у Кентшині урочисті заходи відбулися в Ольштині – 21 червня у культурному осередку парафії УГКЦ Покрови Пресвятої Богородиці. Співорганізаторами були Ольштинський відділ, міська ланка Об'єднання українців у Польщі та згадана парафія.

Подія відбулася в онлайн-форматі на ютуб-каналі парафії Покрови Пресвятої Богородиці, тож її можна побачити не лише на Вармії та Мазурах. Група ольштинян – серед яких були уповноважений маршалка воєводства у справах нацменшин Віктор-Марек Лейк, професорка Вармінсько-Мазурського університету Тереса Астрамовіч-Лейк та місцевий парох отець Іван Галушка – взяли участь у заході особисто, дотримуючись при цьому соціальної дистанції та інших карантинних правил.

Через пандемію коронавірусу формат святкувань довелося помітно змінити. Замість концертів відбулися презентації художнього доробку Тараса Шевченка, документів, фотографій та інформації про перепоховання Кобзаря у Каневі. Тож глядачі цього-річних заходів довідалися чимало нового про Шевченка-художника та про його посмертну мандрівку до України.

Тарас Шевченко, якого ми найбільше знаємо як поета та автора «Кобзаря», відзначився також як художник. Саме він був одним із зачинателів і першим видатним майстром українського офорту (різновид гравюри на металі – ред.). За своє коротке життя він створив понад тисячу різноманітних картин. З них більш ніж 160, на жаль, втрачено. Ольштинська, а перед цим – кентшинська виставка «Тарас Шевченко – поет, прозаїк і художник» знайомить відвідувачів із частиною творчості Шевченка – графічними роботами. Тут слід додати, що митець не тільки навчався у відомих художників того часу – Євгена Гребінки, Івана Сошенка, Карла Брюллова, Олексія Венеціанова, Василя Жуковського – а й був студентом Петербурзької художньої академії, де й отримав наукове звання академіка, зокрема, за художній цикл «Живописна Україна».

Заповіт Шевченка

Тарас Шевченко прожив усього 47 років, з яких 24 роки був кріпаком, майже 11 років провів на заслання із забороною писати й малювати, а ще – був

під постійним наглядом царських жандармів. Тяжко хворий поет помер 10 березня 1861 року в Петербурзі. Вже на другий день після смерті Шевченка його друг Михайло Лазаревський, знаючи текст Тарасового «Заповіту» та про його бажання поїхати до України, щоби там дожити останні дні, звернувся до влади Санкт-Петербурга з проханням дозволити перепоховати поета в Україні. Про останню дорогу Кобзаря додому розповіли Лариса Левицька та Ярослава Хруник, яка також вела ольштинську творчу зустріч.

За 10 днів до смерті, 15 лютого 1961 року, поет записав олівцем на офорті автопортрета 1860 року свій останній вірш «Чи не покинуть нам, небого»:

Чи не покинуть нам, небого,
Моя сусідонько убога,
Вірші нікчемні віршувать,
Та заходиться риштувать
Вози в далеку дорогу,
На той світ, друже мій, до Бога,
Почимчикуем спочивать.
Втомилися і підтопались,
І розуму таки набрались,
То й буде з нас! Ходімо спать,
Ходімо в хату спочивать...

Після смерті тіло Тараса Шевченка три дні перебувало у санкт-петербурзькій церкві Святої Великомучениці Катерини при Академії мистецтв, після чого студенти перенесли труну на Смоленське православне кладовище, де поета поховали 13 березня. Однак друзям та соратникам Шевченка не давала спокою його остання воля, адже він прагнув бути похованим на Батьківщині. Тож вони намагалися отримати дозвіл на перепоховання. У відповідь на численні клопотання Михайла Лазаревського наступного місяця все ж вдалося добитися згоди

на вивезення труни із прахом Шевченка до України. У травні 1861 року домовину з тілом Шевченка викопали із землі – так почалася його остання дорога додому. Соратник Шевченка із Кирило-Мефодіївського братства Пантелеймон Куліш тоді сказав: «Що ж се ти, батьку Тарасе, од'їжджаєш на Україну без червоної китайки, заслуги козацької? Чим же нижчий ти од козацьких лицарів? Ні один вільний козак не сховався з цього світу без сеї останньої честі». Труну поета накрили червоною китайкою (щільна шовкова або бавовняна тканина – ред.), і процесія рушила до станції Ніколаєвської залізниці в Петербурзі. Нині китайка зберігається у канівському музеї Тараса Шевченка.

Спочинок на Батьківщині

Де саме поховати Тарас Шевченка, вирішили не відразу. Злистування між петербурзькими та київськими друзями поета ми знаємо, що одні наполягали на Видубицькому монастирі, Аскольдовій могилі чи Щекавицькому кладовищі. Але родичі Кобзаря хотіли, аби він спочив у Каневі. Зрештою Шевченка поховали там, де він за життя мріяв оселитися, – на Чернечій горі. У суботу, 18 травня, колісницю із домовиною поблизу Києва зустріли місцеві мешканці, гімназисти, студенти Київського університету, серед яких були Михайло Драгоманов, Микола Лисенко, Тадей Рильський, Володимир Антонович, Михайло Старицький. На Подолі у церкві Різдва Христового провели прощальну панахиду, на яку зібралася чимало творчої інтелігенції, митців та мешканців столиці. Домовина перебувала в церкві до 20 травня, а потім її на руках понесли до пароплава «Кременчук», який взяв курс на Канів. Але через погодні умови, характерні для тієї пори року, пароплав не зміг пришвартуватись до берега і зупинився досить далеко від нього. Щоби перенести труну на землю, довелося використати віз: його підвезли по міліні до пароплава, запрягли дві пари волів – і так дійшли до берега. 22 травня протоієрей Гнат Мацкевич відслужив в Успенському храмі, де стояла труна, заупокійну літургію і виголосив надгробне слово, яке завершувалося словами: «Благовій же до граду нашого, Україно: в нас покійється прах Тараса Шевченка! Тут, на одній з найвищих гір Дніпрових, як на горі Голгофі, подібно Хресту Господньому, водрузиться хрест, що його бачитимуть і по цю, і по ту сторону Дніпра».

Для поховання вибрали тихе місце на горі, подалі від церкви та людських очей. Троюрідний брат поета Варфоломій Шевченко наступні 30 років піклувався про могилу. Саме він поставив на ній новий хрест, збудував хатку для сторожа і викупив землю під могилою, передавши її у власність місту Каневу. Яму для могили викопали, за словами Григорія Честахівського, студенти Київського університету, брати й родичі покійного та деякі селяни, що знали поета за життя.

Григорій Честахівський згадував: «Винесли гроб, поклали на козацький віз, накрили червоною китайкою. Замість волів впрягся люд хрещений, і повезли діти свого батька, що повернувся з далекого краю до свого дому». Так завершився останній шлях Тараса Шевченка до рідної України, на канівську Чернечу гору. На місці поховання спочатку змурували цегляне склепіння, згодом встановили дубовий хрест, а в кінці XIX століття завдяки пожертвам людей вдалося зібрати кошти на чавунний хрест. У 1925 році біля поховання Кобзаря відкрили Канівський державний музей-заповідник «Могила Т. Г. Шевченка».

Після презентації відбулася художня частина шевченківських святкувань, у якій взяли участь деякі члени ольштинського вокального гурту «Сузір'ячко» (проте не всі батьки погодилися відпустити дітей на подію з огляду на коронавірус). Також пісні на слова Тараса Шевченка виконали Оріана Щербік, Амеція Куштала, Борис Галушка, Петро Холевка, Ігор Ярмола. Окрім них, виступив лірник Сергій Петриченко – особливо слухачам сподобалася у його виконанні пісня «Чорна рілля ізорана». ■

Степан МІГУС
Фото Бориса Туцького

▲ Пісню на слова Тараса виконує Борис Галушка

Публіка під час концерту

ІНТЕРВ'Ю

Продовження з 1 сторінки

Відтак це був також великий тиск на вас особисто.

Ситуація, у якій я опинився в результаті дій Пшемислава Чарнека, була дуже складною. Треба було швидко реагувати на дії державних органів, повідомлення медіа, відповідати на безкінечні запитання журналістів, вивчати юридичний бік справи, поширювати інформацію, опрацьовувати й аналізувати матеріали, готувати численні заяви та листи. Я мусив відмовитися від запланованих раніше заходів та публікацій і підпорядкувати все справі захисту правди, своєї свободи та честі. Але передусім я мусив знайти в собі сили, щоб у такій атмосфері атак і маніпуляцій не піддатися зневірі і не замовкнути, оскільки протилежна сторона сприйняла би це як перемогу — причому не лише наді мною, але й над нашою громадою. Це могли би зрозуміти як крок до обмеження нашого права на власну історичну пам'ять.

Хто вам тоді допоміг?

Я не зможу зараз перерахувати всіх, від кого я отримав допомогу у ті складні хвилини, дні, місяці. Вона була дуже різноманітною: численні дзвінки, смс-ки, повідомлення у месенджері, розмови, слова підтримки при зустрічі на вулиці, листи; окрім цього — практична допомога, яка дозволила реагувати на те, що відбувається, і створила мені умови для більш нормального функціонування.

У ці важкі дні поруч зі мною були найближчі: дружина, доньки, мама, яка тоді якраз потрапила до лікарні, відтак паралельно зі справою воеводи мені довелося боротися за її здоров'я. Саме сім'я була для мене головною опорою, це вони найбільше відчували наслідки всіх подій, які дуже різко позначилися на нашому щоденному житті, адже ми почали боятися за своє майбутнє. Ситуацію ускладнювало також те, що ще раніше я втратив постійну роботу і пошуки нової не приносили результату, а в обставинах, які склалися після атак воеводи, це взагалі стало нереальним. У такій ситуації тягар утримання сім'ї і заробітку грошей на життя ліг на мою дружину. Я відчував також підтримку дальших родичів — наприклад, двоюрідна сестра дуже допомогла мені опрацьовувати матеріали.

Поруч зі мною були члени української православної громади Люблін, Холм та всього регіону, які також відчували наслідки нападок воеводи, адже вони стосувалися нас усіх, нашої організації — Українського товариства. Часом ця підтримка була дуже зворушливою. Підтримка надходила від громади з різних місцевостей Польщі, а також від українців, що опинилися за океаном. Я з теплотою згадую культурні заходи у 2018 році — «На Івана, на Купала» в Дубичах-Церковних на Підляшші чи «Лемківську ватру» у Ждині на Лемківщині, коли багато людей — серед них і незнайомих — говорили мені слова підтримки чи пропонували допомогу. Велику підтримку я відчув з боку вірних і деяких священників чи ієрархів Православної церкви у Польщі. Символічним стало нагородження мене на сцені «Лемківської ватри» медаллю священномученика Максима Горлицького, яку вручив православний архієпископ перемиський і горлицький Паїсій.

Людиною, якій я особливо вдячний за постійну підтримку та численні ініціативи у ті важкі дні, є, безперечно, Петро Тима — голова Об'єднання українців у Польщі. Він знаходив різноманітні можливості зацікавити цим питанням різних людей та установи. Дуже важливими були акції публічної підтримки, серед них — лист голови Українського історичного товариства у Польщі, професора Романа Дрозда. Також до справи долучився тодішній голова Світового конгресу українців Євген Чолій — його дії як знаменитого юриста та очільника світової організації мали вагоме значення. Дуже символічними були листи з підтримкою від українських громад із різних країн Європи: Естонії (Віра Коник), Угорщини (Ярослава Хортяні), Португалії (Павло Садох), Греції (Галина Маслюк).

Я також вдячний за юридичну підтримку, яку отримав від відомого адвоката Петра Федуса з Іданська. Саме він був моїм уповноваженим у слідстві, яке проводила Окружна прокуратура в Замості. Його юридичні поради, глибокі правничі й історичні знання були дуже цінними.

Окремо варто сказати про українську державу: мабуть, уперше вона так активно долучилася до захисту українця, який не був її громадянином. Я вдячний тодішньому міністрові закордонних справ Павлові Клімкіну, який не лише проводив переговори, але й публічно висловлював свою позицію у цій справі. Хотів би також відзначити роботу заступника міністра закордонних справ Василя Боднара. На території Польщі до справи долучився посол України Андрій Дешиця. Символічним та дуже важливим для мене

був жест тодішнього голови Львівської обласної державної адміністрації Олега Синютки, який на початку вересня 2018 року запросив мене до Львова та висловив свою підтримку.

Про свою позицію заявляли численні організації з України, у цьому інтерв'ю не вдасться перерахувати їх усі. Це були й академічні установи, товариства «Холмщина», громадські організації, приватні особи. Широкий розголос отримала, наприклад, акція зі встановлення банерів зі словами підтримки для мене у Науковій бібліотеці Львівського національного університету ім. Івана Франка під час «Форуму видавців». Ініціатором цього був її директор Василь Кметь. Згадую також важливі зустрічі у стінах цього університету за участі ректора Володимира Мельника.

Про підтримку мені й обурення діями люблінського воеводи заявило багато поляків — це дало надію і було особливо символічним. У приватних розмовах із сусідами чи знайомими я відчував розуміння і співчуття. У публічному вимірі дуже важливими були позиції відомих польських публіцистів, дослідників та політиків. Можна згадати також про заходи, які відбулися у Любліні, де я проживаю. Вагомою була позиція професора Маріуша Мазура з Університету Марії Кюрі-Склодовської, який на знак протесту проти виключення мене зі складу Комітету охорони пам'яті боротьби і мучеництва також вийшов з цього органу. Активісти руху «Громадяни РП» («Obywatele RP») провели пікет під Окружною прокуратурою в Замості, коли мене там допитували, та під Люблінським воеводським управлінням. Треба також згадати перформанс Анни Домбровської «Доказовий матеріал» («Materiał dowodowy») — під дверима цього управління вона зшивала роздарту українську сорочку.

Багато для мене важили слова підтримки від представників інших національних меншин. Адже ця ситуація стала символічною і багато хто усвідомлював, що подібна доля може спіткати також інші меншини. Зустрічався я також з Данутою Пживарою, головою Гельсінського фонду прав людини.

Проте, коли говоримо про підтримку, треба також згадати про інше. У другій половині 2018 року можна було мати враження, що дехто не усвідомлював, наскільки серйозною є ситуація, коли високий представник держави атакує національну меншину. У моєму Любліні, попри те, що я отримував багато підтримки від окремих людей, у публічному просторі було мало таких жестів. Дивною була позиція деяких представників української держави чи різних установ в Україні. Дехто вирішив, що, аби не ускладнити собі відносин з польськими партнерами, краще у цій справі змовчати. Дивно також було бачити, як представник української держави кілька місяців після зневажливих слів воеводи про урочистості за участю президента, називав Пшемислава Чарнека приятелем України.

Хвиля обурення спалахнула, коли людину, яка зневажала пам'ять українських православних жертв Сагрия, удостоїли високої нагороди Православної церкви в Польщі. Варто зауважити, що деякі структури, які займаються в Польщі правами людини, не вважали за потрібне взяти публічно голос у цій справі, хоч у інших (також за участю Пшемислава Чарнека) це робили.

Знаю, що багато польських медіа писало про цю справу об'єктивно, спонукало до її обговорення.

Завдяки пресі справа стала загальновідомою, її не вдалося приховати та вирішити «під столом». Таким чином я не залишився сам, а громадськість отримала необхідну інформацію.

У Любліні важливу роль відіграли публікації регіонального додатку «Газети Виборчої». Про це писали чільні польські журналісти у провідних виданнях країни: Павел Смолєнський у «Газеті Виборчій», Пйотр Питляковський у «Політиці», Томаш Квасневський у «Дужому форматі», Павел Боболович у «Кур'єрі Внет», Богуміла Бердиховська у «В'єнзі». Відомий історик Гжегож Мотика писав про це на ресурсі «Але історія», професор Адам Лещинський — на порталі «Oko.press», публіцист Едвін Бендик — у своєму порталі «Antymatrix». Багато матеріалів присвятила цій справі Анна Гмітерек-Заблоцька з радіостанції «ТОК.fm». Варто також згадати, що на сторінках часопису німецької меншини у Польщі «Wochenblatt» статтю на цю тему опублікував голова федерації німецьких організацій у Польщі Бернгард Гайда.

Справа мала відгомін також в українських медіа. Можна згадати матеріали на сторінках порталів «Європейська правда», «Історична правда», «Zbruc», часописів «Український тиждень» чи «День». У «Слові Просвіти» з'явилася стаття професора Миколи Тимошика. Про мою справу згадувала американська «Свобода», а також варшавський «Наш вибір».

▲ Дизайн плакату у 2018 році після початку справи розробив Андрій Філь для «Нашого слова»

Велике значення для мене особисто мали публікації «Нашого слова». Тижневик систематично слідкував за подіями і подавав актуальну інформацію. Журналісти «Нашого слова» зверталися до різних установ й дізнавалися важливі новини. Надруковані на сторінках тижневика ілюстрації Андрія Філя стали символами цієї справи. Багато людей саме завдяки «Нашому слову» отримували постійну інформацію про те, що відбувається. Прийміть за все це щире подяку.

Якою була реакція польської державної влади? Питання атаки Пшемислава Чарнека неодноразово обговорювали також на Спільній комісії уряду та меншин. Що це змінило? Чи є результат?

З депутатськими запитом щодо дій люблінського воеводи — представника уряду — звернувся до прем'єр-міністра четверо депутатів Сейму: Міхал Камінський, Анджей Свенціцький, Моніка Роса й Адам Шляпка. На жаль, ніхто з них не отримав відповіді.

Влітку 2018 року я зустрічався з Уповноваженим уряду з питань рівності прав Адамом Ліпінським та омбудсменом Адамом Боднарем. Мені нічого не відомо про дії уповноваженого у цій справі. Бюро омбудсмена взяло її під контроль і зверталося до відповідних установ. Я зустрічався також із заступником маршала Сенату Богданом Борусевичем.

Ми дуже розраховували на засідання парламентської Комісії національних і етнічних меншин, заплановане на вересень 2018 року в Любліні. Попри те, що воно пройшло у воеводському управлінні, сам Пшемислав Чарнек тоді не з'явився. І без нього засідання було дуже бурхливим, можна було почути досить курйозні та навіть неправдиві висловлювання представників воеводи. Знаковим було мовчання у цій справі депутатів Сейму. На жаль, це засідання не мало жодних реальних наслідків.

Діями воеводи зацікавилися також у Спільній комісії уряду та національних і етнічних меншин. Як її співголова я опинився у досить незручній ситуації, оскільки не хотів використовувати свою посаду. За пропозицією інших членів органу справу включили у програму засідання комісії. Проте розглянули її майже на рік пізніше, 26 червня 2019 року. Тоді прийшов Пшемислав Чарнек. Його висловлювання, спосіб поведінки, коли він перебував виступи членів комісії, достеменно показали проблему — якою є сам воевода. На жаль, це засідання також не мало жодних практичних наслідків у контексті оцінки дій воеводи з боку відомства, якому він підпорядкований і яке займається водночас нацменшинами — тобто з боку Міністерства внутрішніх справ і адміністрації.

Підсумовуючи, можу сказати, що дії та слова Пшемислава Чарнека не викликали жодної публічної реакції з боку уряду, він не поніс за це жодної відповідальності. Незабаром його кар'єра пішла вгору: на парламентських виборах 2019 року він балотувався від «Об'єднаних правих сил» («Zjednoczona Prawica»), здобув велику підтримку виборців та увійшов до Сейму як депутат, а кілька місяців тому став членом штабу Анджея Дуди у президентських виборах, які зараз тривають.

Як змінилася українська громада після всіх цих подій?

Думаю, що це питання ключове для нас. Аналіз того, що принесла нам ця ситуація, вимагає глибокої рефлексії, оскільки відповіді — дуже важливі для нашого майбутнього. Ця справа може бути цікавим матеріалом для роздумів і про зовнішні обставини, у яких ми перебуваємо, і про стан та можливості самої громади. У мене, звісно, є багато думок на цю тему, проте відповідь на таке питання мусить бути розлогою. Тому це добрий початок для наступної розмови. ■

Христина ЗАНИК

Фото авторки статті

Не їдьте на «Ватру» до Ждині – дивіться її онлайн!

Реальність, у якій ми живемо, змінюється дуже динамічно, і деякі поняття та явища набувають особливого значення. Хочемо ми цього чи ні – те, що було справжнім і відчутним, дедалі більше переходить в онлайн-формат. Цього року «Лемківська ватра» у Ждині вперше буде віртуальною.

17-19 липня організатори цьогорічної «Ватри» перенесуть усіх на Лемківщину за допомогою телебачення. Проведуть традиційне ритуальне розпалення ватри (вогнища), відтворять також лемківські мелодії та звуки, що завжди супроводжують захід.

– Частину концертів транслюватимемо наживо зі сцени. Деякі гурти, які не зможуть приїхати з огляду на непевну ситуацію на кордонах, записали свої виступи – їх ми також покажемо, – говорить Наталя Гладик, секретар Об'єднання лемків, яке організовує фестиваль.

На жаль, з огляду на пандемію коронавірусу та пов'язані з нею обмеження, фізична участь публіки у заході буде неможливою. Протягом трьох днів фестивалю на огороженій території «Лемківської ватри»

перебуватимуть лише члени колективів, знімальні групи та персонал, який обслуговує захід.

– Нам дзвонять, пишуть люди, що хочуть приїхати. Відмовляти важко, але, на жаль, ми мусимо це робити. На поле, де проходитиме «Лемківська ватра», ніхто просто не зможе зайти. Тут не буде також інфраструктури для публіки. Територія фестивалю стане знімальним майданчиком, – пояснює лемкиня та заохочує брати участь в онлайн-фестивалі.

А його учасники зможуть не лише послухати виступи ансамблів, але й почути про важливі для лемківської громади питання, адже цього року відзначається 125-та річниця від дня народження художника Епіфанія Дровняка, відомого як Никифор. Попри те, що цьогорічний лемківський фестиваль буде вірту-

альним, на ньому не бракуватиме сучасної музики, шоу та змагань. Зокрема, вперше в історії «Ватри» відбудеться жартівливий конкурс на найкрасивішого чоловіка фестивалю «Містер Корона» – ця назва також є аллюзією на сучасні пандемічні реалії.

Головне – навіть не їдучи до Ждині, буде можна побачити всі місця, у яких досі бували відвідувачі.

– Зрозуміло, що ця «Ватра» інша. Але, може, через таку форму проведення фестивалю люди ще більше тужитимуть за ним і за Лемківщиною. Можливо, у майбутньому зміниться концепція заходу. Для нас як організаторів це також новий досвід, який, думаю, багато чого нас навчить, – каже Наталя Гладик.

Повну програму, перелік ансамблів, гостей, які візьмуть участь у тематичних зустрічах під час «Лемківської ватри», можна побачити на офіційному сайті фестивалю (watrazdunia.pl) або на фейсбук-сторінці заходу (Lemkowska Watra w Zdyni/Лемківська Ватра в Ждині).

Павло ЛОЗА

38 Лемківська ватра в Ждині

17-19.07.2020

Маме мотузок до Ждині!

17.07.2020 – п'ятниця

18.00 – Привітання гості 38 Лемківської ватри

18.15 – Загуляймо і заспіваймо разом, 1 ч.

Ослав'яни – ансамбль пісні і танцю (Мокре, Польща)
На Лемковині – лемківський фольклорний ансамбль (США)

Відгомін Бескидів – лемківський народний ансамбль, (Долина, Україна)

Дивоцвіт – вокальне тріо (Зимна Вода, Україна)

Бавниця – дитячий танцювальний ансамбль (Зимна Вода, Україна)

19.00 – Загуляймо і заспіваймо разом, 2 ч.

Калина – ансамбль народного танцю (Кальників, Польща)

Лабірки Бетяре – вокальне тріо (Лабірці, Словаччина)

Свидники Гелігонкаре – музично-вокальний народний ансамбль (Свидник, Словаччина)

Ослав'яни – ансамбль пісні і танцю (Мокре, Польща)

19.45 – Фільмова імпресія – Краєвиди Лемківщини в об'єктиві – співає Юлія Дошна (Люся, Польща)

19.50 – Простір слова – тематична стріча – Анджей Стасюк і З'ємовіт Щерек – запис бесіди з 37 Лемківської ватри

18.07.2020 – субота

12.00 – Торжественне запаління 38 Лемківської ватри

На добрий початок

Церковний хор (Криниця, Польща)

Поздоровління голів лемківських організацій з України, США, Канади і Сербії

Кучерики – фольковий молодіжний ансамбль (Санкова, Польща)

Регіональне варіані з Анном Добровольськом

Майстерня – Петро Михняк, Василь Шлянта

Лемківська магія – Нестор Кашицкий

Для наймолодших

Барвінок – дитячий ансамбль (Краків, Польща)

Оголошення результатів конкурсу «Лемківщина оком дітини» – Анна Барнат, о. Аркадій Троханівський

Лемківський перстеник – дитячо-молодіжний ансамбль (Гладишів, Польща)

Кичерка – дитячий ансамбль пісні і танцю (Лігниця, Польща)

Регіональне варіані з Анном Добровольськом

Лемко співіви – Молода Лемківщина (Львів, Україна)

Найгарци

Простір слова – тематичні стрічі

Н'лемfolk – фольк-роковий ансамбль (Вроцлав, Польща)

Оголошення результатів конкурсу «Містер Корона» – Югаска Лабівска

Поздоровління од ансамблів з Польщі і зо світа

Лемківська спартакіада – Олександра і Михайло Баюси

На руснацку нуту – концерт

Basawell – фольковий ансамбль (Пряшів, Словаччина)

19.00 – Простір слова – тематичні стрічі

20.00 – Етно XL – фольковий ансамбль (Рівне, Україна)

19.07.2020 – неділя

7.00 – ретрансмісія православної Божественной Літургії в день св. Петра і Павла на св. Горі Явір

9.00 – ретрансмісія греко-католицької Божественной Літургії з лемківської прощі на св. Гору Явір

12.00 – Вшанування жертв акції «Вісла» в Місці пам'яті

Журавлі – репрезентаційний хоральний ансамбль Об'єднання українців у Польщі (Варшава, Польща)

Святочне привітання

Два слова од місцевих володарів

Журавлі – репрезентаційний хоральний ансамбль Об'єднання українців у Польщі (Варшава, Польща)

Студенти танцюють – студентський ансамбль народнього танцю (Перемішль, Польща)

О Дровняку і для Дровняка

«Ім'я Нікіфор» – Чижики (Вроцлав, Польща)

Простір слова – тематичні стрічі

А в свободним часі

Ручай – лемківський ансамбль (Санкова, Польща)

Лемківська спартакіада – Єва Морох

Надія – лемківський фольковий ансамбль (Лешно Горішне, Польща)

Майстерня – Марія Келечава, Євгенія Келечава, Анна Добровольска

Поздоровління од ансамблів з Польщі і зо світа

Наши коріня

Простір слова – тематичні стрічі

Зоря – хор (Устя Руске, Польща)

Лемківська спартакіада – Єва Морох

Діканда – фольковий музичний ансамбль (Щецин, Польща)

Загашиння огня 38 Лемківської ватри

До наступной Ватри – концерт

Маковиця – танцювально-співочий народний ансамбль (Свидник, Словаччина)

19.00 – Простір слова – тематичні стрічі

20.00 – Лемко Товер – фолькова капеля (Стшельці Краєнські, Польща)

В програмі можливі зміни.

30-ЛІТТЯ ОУП

Осучаснити Об'єднання:

думки автора статуту організації Степана Колосівського

Перечитуючи спогади членів-засновників Об'єднання українців у Польщі, що виходили на сторінках «Нашого слова», можна дійти висновку, що перший з'їзд ОУП та подальші роки були своєрідним «карнавалом», святом для української меншини у Польщі. Сьогодні ж у розмовах про майбутнє організації серед активістів дедалі частіше звучить лозунг про «осучаснення» ОУП, зокрема його статуту.

«На початку існування Об'єднання нас поважали прем'єри та президенти і Польщі, й України», — говорять «ветерани» організації. Однак перший з'їзд та пізніші роки діяльності ОУП позначилися також копіткою роботою на громадській ниві. Сьогодні колишній ентузіазм багато в чому вже втрачений.

Відомо також, що основою існування, своєрідним фундаментом кожної організації є її статут. Одним із творців першого статуту ОУП є щецінський юрист Степан Колосівський. Він каже, що помічає процеси «осучаснення» Об'єднання, і ділиться своїми пропозиціями щодо оновлення основного документа організації. Далі наводимо його пряму мову. (ол)

Степан Колосівський — багаторічний активіст Українського суспільно-культурного товариства та Об'єднання українців у Польщі, автор статуту організації: «Нам було важливо, аби організація була незалежною»

Останній надзвичайний з'їзд УСКТ і створення ОУП як незалежної представницької організації українців у Польщі, що відбулися 30 років тому, — це результат процесу, який почався ще у 1981 році чи навіть раніше, коли в активне громадське життя входило покоління народжених після 1945 року та акції «Вісла». Попри всі досягнення і здобутки 1956-1980 років, формату УСКТ нам уже не вистачало; тим більше, у 1970-х роках влада намагалася обмежити діяльність товариства та його вплив на громаду, посилюючи політичний та ідеологічний контроль.

Попри всі обмеження того часу, ми шукали нові шляхи та можливості розвитку національної ідентичності. Згадаймо хоча б рейди «Карпати», «Молодіжний ярмарок», студентські творчі колективи з Варшави, Гданська, Кракова, Щецина, Ольштина, Познані. Ми знайомилися, відвідували одне одного, з'являлися нові лідери. Саме 1981 року, після «Молодіжного ярмарку» у Гданську, відбулися консультаційні збори за участі приблизно 12 людей, на яких створили комітет із підготовки до надзвичайного з'їзду Українського суспільно-культурного товариства — метою цього заходу мало бути реформування організації, звільнення її від політичного нагляду, опрацювання нової програми товариства. На жаль, введення воєнного стану на 8 років призупинило цю ініціативу, але це не значить, що зупинило сам процес визрівання змін, які ніс дух часу. До товариства вступали нові активісти, зокрема випускники українських шкіл, які знали, куди ми йдемо.

Сам надзвичайний з'їзд УСКТ, що відбувся 21 лютого 1990 року у на якому ми створили Об'єднання українців у Польщі, добре описаний на сторінках тодішніх номерів «Нашого слова», а наш шлях до цього — у статті Мирослава Чеха «Чи і яка нова організація нам потрібна?», тому не буду тут згадувати про ті події, хоча очевидно, що кожен із нас має своє бачення, спогади та оцінки. Але спільними для нас усіх були, без сумніву, великий ентузіазм і надія, з якими ми зустрічали новий етап історії. Ми сподівалися забезпечити умови подальшого розвитку нашої національної громади у Польщі; ми усвідомлювали також загрози, тим більше, що вже тоді у певних колах польського суспільства лунали не дуже прихильні до нас голоси. Тому ми вважали своїм завданням розширення простору нашого публічного життя, а однією із найголовніших складових частин цього було збереження на території Польщі слідів нашого буття — залишків матеріальної культури та

Фото Христини Заник

захист місць пам'яті, особливо тих, де спочивають наші предки, які у 1940-х роках заплатили життям за свою національну приналежність. Із цим була пов'язана діяльність задля розвитку польсько-української дружби, братерства, взаємного порозуміння і поваги. Усі ці справи були предметом обговорення та дискусій під час робочих нарад перед з'їздом, які відбулися у грудні 1989 та у січні 1990 років під головуванням тодішнього голови Українського суспільно-культурного товариства Мирослава Вербоного. Ми опрацювали формат нової організації, яка, за пропозицією Мирослава Чеха, отримала назву Об'єднання українців у Польщі.

Робота над статутом та його основні положення

Моїм завданням у цьому процесі була підготовка проекту статуту організації, який мав, серед іншого, визначити її мету, місію та форми діяльності. Я представив документ на січневій нараді. Нам було важливо, аби організація була справді незалежною та самоврядною, самостійно формулювала свою позицію щодо різних аспектів суспільного та політичного життя в країні, окреслювала форми діяльності, спрямованої на збереження і розвиток національної свідомості тієї частини українського народу, якій історія призначила жити на території сучасної Польщі. Важливим був пункт про забезпечення тісних зв'язків з Україною, яка тоді також поволи відроджувалася і, як ми усі вірили, незадовго мала стати незалежною державою. Усе це належало записати у статуті, який був нашою конституцією.

У статутній комісії зі мною працювали юристи Степан Павлище, Роксоляна Семерак, Роман Любінецький та Степан Демчук. Якшо у сфері ідейних основ та місії ми тоді створили новий орган, то його організаційну модель повністю перейняли від УСКТ. У статуті ми передбачили також можливість виникнення організаційних структур за іншим, ніж територіальний, принципом (клуби та колективи), у яких люди могли би гуртуватися навколо спільних зацікавлень чи бажання робити щось разом, незалежно від того, де вони проживають. У такому форматі Степан Павлище створив колись Клуб українських юристів, який не був окремою організацією, а діяв у мережі Об'єднання; такою ж структурою зараз є «Пласт». Інші подібні утворення так само виникли переважно як окремі організації, що співпрацюють з ОУП, але мають свої статuti та юридичну суб'єктність: наприклад, Українське вчительське товариство, Спілка українських політв'язнів, Товариство ІV Загальноосвітнього ліцею в Лігниць, товариство «Народний дім» у Перемишлі тощо.

На мою думку, це також добре. Є люди, для яких просто недовідатно універсальної формули Об'єднання, вони хотіли би займатися справами, які їх особливо цікавлять з професійної чи іншої точки зору. Інколи стимулом до створення і реєстрації окремих організацій (у яких часто працюють ті ж люди, що і в ОУП), є умови на місцях, політика, можливість отримання фінансування на конкретні локальні проекти.

«За» і «проти» правової суб'єктності структур Об'єднання

Окремим питанням є пропозиція Степана Мігуса передбачити у статуті можливість набуття правової суб'єктності окремими для окремих структур ОУП — гуртків чи відділів. Ця концепція має і позитивні, і негативні риси. Позитивні — це можливість самостійно діяти у своєму регіоні, стати безпосереднім партнером місцевої адміністрації; негативні — це можливий

поділ і фрагментаризація нашої організації, яка втратила би тоді свій характер представницької структури українців у Польщі. Тому це питання треба детально аналізувати. Така ідея, зрештою, вже з'являлася під час попередніх з'їздів Об'єднання і не отримала підтримки. Але очевидно, що після 30 років діяльності організації її статут вимагає оновлення — за цей час дуже багато змінилося у нашому політичному та економічному оточенні.

У контексті подій останніх років — коли польська влада реалізовувала так звану «нову історичну політику», українські місця пам'яті зазнавали руйнувань, на Пикулицьку процесію напали праворадикали у 2016 році — нам варто замислитися над тим, як ефективніше протистояти таким діям. Об'єднання, особливо його голова Петро Тима, роблять це в міру своїх сил, але така боротьба виснажує та обмежує ефективність діяльності в інших сферах. Пам'ятаймо також, що попередній голова Мирон Кертичак заплатив життям за боротьбу за Народний дім у Перемишлі та протистояння іншим несправедливим діям. Тому, на мою думку, Об'єднанню треба зосередитися на розбудові тісніших контактів з правозахисними організаціями, аби спільно протидіяти ксенофобії.

На завершення

Підсумовуючи, хочу сказати, що не поділяю тотальної критики керівництва Українського суспільно-культурного товариства, яку не раз можна почути від творців Об'єднання українців у Польщі. Я вдячний тим, хто у 1956-1990 роках створив цю організацію і віддав їй частину свого життя, серед них і людям, чиїх ідейних чи політичних позицій ми не поділяли. УСКТ заклало основи — школи, гуртки, світлиці й «Наше слово», згуртувало людей, відданих нашій справі. Ніхто з нас не мав тоді впливу на політичні та ідеологічні умови, у яких ми жили і діяли. Хтось мусив взяти на себе цю відповідальність і пов'язаний часто з цим конфлікт сумління, суперечки з громадою. Це — також наша історія. Сьогодні, зрештою, нам так само не бракує конфліктів. Вони тим прикріші, що не мають ідейного характеру, а є особистісними, хоч я і не виключаю тут цілеспрямованих дій з метою поділу організації. Мені здається, що тепер ми не вміємо бути настільки згуртованими, як 30 років тому. Не поважаємо самих себе та людей, які працюють для нашої справи, часто жертвуючи особистим життям. Ще Іван Франко писав про це: «І кожний з нас те знав, що слави нам не буде, ані подяки за цей кривавий труд». Важливо, аби ми й надалі були «в одну громаду скуті». Для цього потрібні мудрі лідери. ■

Орест ЛОПАТА

ВИБОРИ

Як іноземці «голосували» за президента Польщі

Про інтеграційний досвід, реалізацію художніх ініціатив та проєкт «Вибори» розмовляємо з міждисциплінарною художницею родом із України – Мартою Романків.

Отже, сам проєкт, з одного боку, художній, з іншого — соціально-політичний.

Я розглядаю мистецтво у категоріях Жака Рансьєра, який написав книгу «Естетика як політика». Насправді ці поняття дуже пов'язані. Мистецтво має силу демонструвати суспільні проблеми. Тому у своїх художніх практиках я хочу розглядати мистецтво з точки зору суспільно-політичних викликів і питань.

Як у тебе виникла сама ідея проєкту «Вибори»?

Поштовхом став перегляд дебатів перед останніми парламентськими виборами. Я помітила, що теми імміграції там взагалі не торкалися. Єдиною партією, яка однобічно про це говорила, була крайня права «Конфедерація». Знаючи, що цього року відбудуться президентські вибори, я хотіла зробити щось із цієї нагоди. Так з'явилася ідея проєкту. «Вибори» — це моя магістерська робота, яку я створюю під керівництвом Александри Ска, Катажини Шещицької та Лукаша Яструбчака.

Чи тема цього проєкту та загалом маргіналізації є для тебе особистою?

Так. Під час останніх парламентських виборів я відчула, що дуже хотіла би проголосувати. Я розмовляла зі своїми знайомими поляками про вибори, я цікавилася політикою, але голосувати не могла. Ми обговорювали, чому я як людина, що вже стільки років живе у Польщі і є ближчою до політики цієї держави, аніж до української, не можу голосувати.

Чому, на твою думку, тема політичного залучення іноземців відсутня у публічному дискурсі та у передвиборчій кампанії майже всіх кандидатів?

Мені здається, що причина криється у міграційній політиці Польщі, яка запрошує велику кількість трудових мігрантів і водночас не запроваджує жодних інтеграційних механізмів. Мені здається, що польські політики сприймають мігрантів як спосіб вирішення нагальних економічних проблем, і ніхто особливо не думає про них у довгостроковій перспективі. Це — одна з причин. Інші ймовірні причини: мігранти не голосують, тому що політики в них не зацікавлені; існують стереотипи про те, що мігранти не можуть мати впливу на політику у країні, куди приїхали, тому досить часто вони пасивні в політичному і суспільному аспектах.

Які твої враження від реалізації проєкту?

Досить позитивні. Думки щодо того, чи повинні мігранти голосувати, доволі поляризовані. Одні казали — де це бачено, аби такі люди мали право голосу. Інші — що, якщо хтось живе у певній країні кілька років, то має більше право голосувати, ніж той, хто виїхав з цієї країни багато років тому і не цікавиться політикою. Багато хто з іноземців боявся брати участь у голосуванні. Також я досить часто чула від них: «Якби навіть

у мене було таке право, мій голос і так би нічого не змінив, бо політика — це велика підставна гра». Я відчула — передусім з боку українців та білорусів — зневіру щодо того, що люди можуть впливати на політику. Англomовні іноземці так не реагували. Тому я вважаю, що це залежить від ситуації у країнах, з яких люди приїжджають.

Це твій перший такий проєкт? Чи ти вже проводила інші схожі ініціативи? Чи маєш такий досвід в Україні?

Я організувала кілька проєктів у Польщі, в Україні такого досвіду не мала. Усі вони були пов'язані з темою виключення, маргіналізації та імміграції. Але настільки великий проєкт, який відбувається одразу в кількох містах, я реалізую вперше.

Під час однієї з минулорічних ініціатив ми з українцями у Кракові шили польський прапор жовто-блакитними нитками. Ми хотіли символічно показати, що також є частиною Польщі і польської культури. Ця подія мала би бути масштабнішою, ми планували пошити тисячу таких стягів на День незалежності. На жаль, цього не вдалося зробити, тому що проєкт заблокувала міська влада, яка спершу мала спонсорувати подію. Своє рішення вони обґрунтували тим, що до польського прапора не можна додавати жодних сторонніх елементів.

Чи під час проведення цього та попередніх проєктів ти стикалася з якими-сь труднощами? Якою була суспільна реакція?

Коли у «Газеті Виборчій» («Gazeta Wyborcza») вийшла стаття про нашу краківську ініціативу з поясненням причин, з яких нам не вдалося її реалізувати, я зіткнулася з негативною реакцією навіть з боку своїх знайомих. Я помітила, що польські громадяни дуже прив'язані до своїх національних символів, як-от прапор та герб. Навіть найменше дружнє втручання, зміна, яка мала би на меті покращення та інтеграцію, наголос на спільних цінностях, були неможливими. Траплялися навіть агресивні реакції — наприклад, у коментарях у фейсбуці. Люди підкреслювали, що поєднати з польськими символами я хочу саме українські, і вбачали у цьому загрозу для своєї польськості. Я ж хотіла продемонструвати позитивне об'єднання, показати єдність та інтеграцію, але цю спробу сприйняли агресивно. Багато хто апелював також до спільної історії, яка зараз досить часто нас ділить, а не єднає. Це ж саме, як я зрозуміла, відбувається і з окремими символами, як-от кольори прапорів.

Що ж до проєкту «Вибори» — наразі негативна реакція була мінімальною, я бачила її тільки в соцмережах. Натомість досить позитивне відреагували організації, до яких я звернулася з проханням про партнерство у проєкті. Я навіть не очікувала, що так багато з них погодиться співпрацювати.

Труднощі нам додав коронавірус. Спершу ми мали реалізувати проєкт до

10 травня — дня, коли повинні були відбутися вибори. Коли у Польщі запланували кореспонденційне голосування, у нас усе скасувалося. Тож тепер я рада, що все вдалося.

Поділися власним досвідом міграції. З якими труднощами ти зіткнулася в процесі адаптації та інтеграції після приїзду до Польщі?

Польща для мене — виняткова країна. Я закохалася у мову, хотіла жити у Кракові. Тому, переїхавши до Польщі у 2015 році, я здійснила свою мрію. Я не користувалася жодними інтеграційними програмами, навіть не знала про них. Мову я досить добре вивчила ще до переїзду, тому що ходила на курси в Україні. Інтегрувалася я досить швидко. Причиною цього є моя любов до Польщі і всього польського, тож я досить швидко вплилась у місцеву культуру. Спочатку я не хотіла, аби інші знали, що я з України, тому навчилася розмовляти польською мовою без акценту. Моє коло друзів — це переважно поляки, але найкраща подруга — також українка, яка переїхала, коли їй було 11 років.

Чому ти не хотіла, щоб інші знали, що ти з України?

Я відчувала, мабуть, суспільний тиск, навіть коли заходила в магазин. Мені здавалося, що на мене відразу дивляться інакше, коли чують акцент і розуміють, що я з України.

Траплялися випадки нетолерантного ставлення через твоє походження?

Так, щось таке було, особливо у соціальних мережах, у фейсбуці передусім. Також — коли я переїжджала до Щецина і шукала квартиру. Коли я дзвонила за номерами, вказаними в оголошеннях, перше питання, яке мені ставили, було — чи я студентка, а друге — чи я полька. Я відповідала, що українка, після чого мені відмовляли в оренді. Це було для мене дуже боляче. На той момент я вже досить добре говорила польською, жила тут кілька років, у мене навіть не було акценту. Але люди не хотіли здавати мені житло тільки тому, що я приїхала з України.

Як виглядає ситуація із фінансуванням та пошуком коштів на проєкти?

Дуже складно. Це стосується насправді усіх художників і митців у Польщі. Вони живуть від проєкту до проєкту. Зазвичай у них немає постійної роботи, хіба що вони працюють десь додатково. У Польщі навіть не має опрацьованої страхової програми для митців. Тому зазвичай вони фрілансери. До 2015 року не вважалося навіть, що художникам потрібно платити за виставки. Лише зараз ситуація змінюється, але це й так не приносить великих доходів.

Чи хотіла би ти щось додати до нашої розмови?

Підкреслю лише — якби ми усвідомлювали, що Земля є спільною, а кордони штучно створені людьми, то теми іммігрантів взагалі би не було. ■

Іванна КИЛЮШИК

Фото надані Мартою Романків

Марта Романків — міждисциплінарна художниця, авторка інсталяцій та відеоробіт. Народилася у Львові, від 2015 року живе і працює в Польщі. Навчалася у Львівському державному коледжі декоративного і ужиткового мистецтва імені Івана Труша, потім продовжила навчання у Польщі: спочатку в Краківському педагогічному університеті, пізніше — в Академії мистецтв у Щецині.

Проєкт «ВИБОРИ» — це спроба художниці ініціювати неможливі події. Він з'явився у результаті роздумів про необхідність змінити сприйняття ролі і фігури іммігранта. Це — символічна акція, яка має на меті зібрати голоси людей, що залишилися поза сьогодишньою виборчою системою. У «голосуванні» могли взяти участь іммігранти та іммігрантки, які проживають у Польщі. Урни із зібраними «виборчими бюлетенями» не будуть відкриті, а голоси не будуть підраховані. Закриті urnи з «недійсними» голосами стануть маніфестацією необхідності пошуку нових рішень, які спиралися би на відкритість.

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

«Nowa Europa Wschodnia», № 1-2/2020

Україна у «Новій Східній Європі»

Коли кандидатів на посаду президента Польщі питали, куди би вони вирушили у свої перші закордонні поїздки, багато хто поруч із Брюсселем, Парижем чи Берліном також називав Київ. На думку політиків, гарні відносини з Україною вигідні для Польщі.

Уже кілька років у польсько-українській співпраці помітну роль грає, на жаль, історична політика. Чому ця тематика настільки виразна у відносинах двох сусідів?

Саме це у найсвіжішому номері двомісячника «Нова Східна Європа» («Nowa Europa Wschodnia») пояснює професорка Оля Гнатюк. Літературознавиця та перекладачка зазначає, що історична тематика помітна у публічній та політичній дискусії у Польщі більше, ніж в Україні. На думку Олі Гнатюк, це почалося не у 2015 році з приходом до влади партії «Право і Справедливість», а ще за часів, коли міністром закордонних справ Польщі був Радослав Сікорський. Саме цей політик мав відповідати за «перезавантаження» відносин з Росією, а Польща в очах Заходу мала стати експертом у східних справах.

«Це також зашкодило польсько-українській співпраці. Українці визнали, що їх поклали на вівтар відносин між Варшавою та Росією», — говорить у розмові з Адамом Бальцером Оля Гнатюк. Емоції посилює введення у той

же час візового режиму для українців. Літературознавиця вважає, що у питаннях польсько-українського діалогу було зроблено кілька помилок. Перш за все — Польща хотіла у цих відносинах використати модель польсько-німецького примирення. Результатом цього процесу була спільна літургія у 1990 році у селі Кшижова (Нижньосілезьке воєводство). Під час богослужіння тодішній німецький канцлер Гельмут Коль та прем'єр-міністр Польщі Тадеуш Мазовецький вклонилися у символічному жесті миру. Проте, як зазначає Оля Гнатюк, примирення між Польщею та Німеччиною розпочалося з польської ініціативи — після листа єпископів у 1965 році. А між Польщею та Україною — у 1987 році після підписання ієрархами римо-католицького костелу та греко-католицької церкви спільної декларації. Остання тоді була в підпіллі, тому до греко-католиків в Україні цей заклик не потрапив. Наступна помилка — еліти обох держав не створили інституцій діалогу. Не мали результатів також ініціативи польсько-українського університету та створення у Києві відділення Польської академії наук. А передусім — було забагато історичної публіцистики та замало історичних досліджень.

«Перша чверть століття після того, як Польща та Україна здобули незалежність, є найкращим періодом в історії польсько-українських відносин. Немає сенсу шукати в далекому минулому золоте століття, і, якщо ви вже його шукаєте, просто озирніться назад. Щойно минуло», — каже Оля Гнатюк і вказує на іншу сьогодишню проблему — відсутність ідей щодо інтеграції українців, які зараз приїжджають у Польщу.

Питання міграції порушує у «Новій Східній Європі» також Даріуш Шимчича. Спираючись на статистичні дослідження, член Польсько-української господарчої палати описує ситуацію українців на польському ринку праці.

«„Польські пани” постійно ставляться до „українських хамів” інструментально, як до дешевої робочої сили, і зі зверхністю приймають їх на роботу необхідну, але часто лише фізичну», — пише автор статті. Проте ситуація може різко змінитися, бо до 2025 року Поль-

ща потребуватиме 2,5 мільйони робітників. «Українці працюють із нами, обслуговують нас у магазинах, кафе та ресторанах, будують наші дороги та квартири, починають купувати помешкання у наших мікрорайонах, рятують поляків від дорожніх катастроф. Іншими словами, вони стають частиною нашого повсякденного життя та нормальності в той час, коли значна частина поляків досі дотримується історичних та культурних стереотипів», — наголошує Даріуш Шимчича. Проявом такого ставлення суспільства стають атаки (в основному онлайн) на українців. На жаль, лише про 5% злочинів, мотивованих ненавистю з огляду на походження, повідомляють у поліцію.

Іза Хруслінська натомість звертає увагу на проблему сприйняття представників української меншини як повноправних громадян Польщі.

«Якби якомога більше громадян та польська політична еліта зрозуміли, що українська меншина є невід'ємною частиною польського суспільства, то українці з Польщі змогли би нарешті відчутти, що вони є повноправними громадянами країни, а не маргіналізованою спільнотою, яку ледве толерують. Це також одна з основних умов покращення ставлення поляків до іммігрантів з України, а в майбутньому — для їхньої інтеграції», — пише польська публіцистка та активістка. Вона нагадує про ситуацію українців після виселення у 1947 році, наслідки акції «Вісла» та болісний досвід найновішої історії. Іза Хруслінська аналізує проблему нищення українських місць пам'яті на території південно-східної Польщі та відсутності реакції з боку влади та державних інституцій. Також вона звертає увагу на брак дискусії про політику Польської Народної Республіки щодо меншин.

«Попри велику кількість змін, які відбулися після 1989 року в Польщі, розуміє трагедію українців і співпереживає їм і далі лише невелика частина поляків. Тому ми так легко ігноруємо варварські нищення українських поховань та пам'ятників, мову ненависті. Бо це стосується „чужих”, а не нас», — пояснює Іза Хруслінська.

Про схожу проблему пише історик Григорій Купріянович, який показує,

що сьогодні велика частина польського суспільства не помічає або не цінує український вимір культурної спадщини східної частини III Речі Посполитої.

«Ця ситуація є результатом десятиліть „очищення” від „чужих” елементів культурного краєвиду та суспільної свідомості, що призводить до нерозуміння культурної реальності та процесів, які у ній відбуваються», — пояснює український активіст із Любліна. Співголова Спільної комісії уряду та нацменшин пише про Підляшшя, Холмщину, Надсяння, Лемківщину в культурно-етнічному, мовному та релігійному контекстах. У статті «Західні креси» Григорій Купріянович згадує також про українські та лемківські історичні постаті й творців культури. На жаль, демографічна структура громад з українського культурно-мовного простору збереглася лише на Північному Підляшші. Парадоксально, як зазначає український історик, це стало можливим тому, що українців визнали білорусами — і завдяки цьому їм вдалося уникнути депортації.

У свіжому номері «Нової Східної Європи» можна почитати також про Крим. Кримський татарин Недім Усеїнов згадує про рішучу позицію Варшави щодо окупації півострова Росією. Однак наслідком цього не стала суттєва підтримка кримських татар. Недім Усеїнов вважає, що Польща повинна повернутися до питання стипендій для кримськотатарської молоді; за прикладом Литви варто більше цікавитися і підтримувати ініціативи кримських татар, які живуть на Підляшші. Натомість на міжнародному рівні, на його думку, слід створити при Європейському парламенті постійну групу приятелів Криму. Вона мала би займатися питаннями збереження санкцій проти Росії та постійно наголошувати на порушенні прав людини на окупованому півострові. Натомість у рамках співпраці з ЄС та НАТО Польща могла би створити спільні проекти (з гуманітарної допомоги, освіти, медіа, науки), скеровані до кримських татар. Якщо нічого такого не станеться, пише Недім Усеїнов, польська політика щодо Криму і далі буде обмежуватися деклараціями. ■

Павло ЛОЗА

Фото: Canal+

«Принцип задоволення»
(«Zasada przyjemności» — пол., «The Pleasure Principle» — англ.) — серіал. Режисер — Даріуш Яблонський. Копродукція Чехії, Польщі та України. 10 серій.
В Польщі прем'єра відбулася 9 червня 2019 року на каналі Canal+.

Полька, українець та чех шукають вбивцю

Якщо у вас є десять вільних годин і ви не знаєте, чим їх зайняти, можна подивитися минулорічний кримінальний серіал «Принцип задоволення», створений у копродукції України, Польщі та Чехії. Не варто очікувати на особливі інтелектуальні враження, бо це — просто легка розвага на ліниві літні вечори, які можна провести із характерним для жанру таємничим запитанням: хто вбивця?

Дія серіалу розпочинається на пляжі в Одесі, де випадкові люди знаходять тіло у закинутому човні. У цей же час на березі Вісли у Варшаві в багажнику машини місцеві поліцейські бачать не менш вражаючу знахідку. Наступна — також драматична — аналогічна сцена відбувається в одному з театрів чеської Праги. Усі жертви — молоді і красиві жінки. До того ж замаскований вбивця не надто переймається випадковими

свідками, відеоспостереженням і тим, що докази злочинів опиняються в загальнодоступних і велелюдних місцях. На цей виклик відповідають слідчі з Польщі, України та Чехії: Марія, Сергій та Віктор. У їхні ролі втілилися Малгожата Бучковська, Сергій Стрельников та Карель Роден. Кожен із них розпочинає слідство на своїй території, але незабаром виявляється, що всі вбивства пов'язані, і слідчі об'єднуються в одну групу. Разом їм доведеться шукати істину серед підозрілих бізнесменів, нечесних юристів, корумпованих політиків та професійних вбивць. Чим ближче до фіналу, тим більше зростає кількість підозрюваних, з'являються нові жертви, атмосфера стає похмурішою. Урешті пошук серійного вбивці доведе до викриття таємної організації — при тулку різноманітних патологічних персонажів.

Чому серіал має саме таку назву — глядач дізнається лише наприкінці. «Принцип задоволення» описав відомий психолог Зигмунд Фрейд. Згідно з ним, людина завжди прагне повністю позбавитися напруги та неприємних відчуттів, замінити їх на приємні. Тож варто ризикнути і побачити, які саме з них подарує зрештою ця стрічка.

Із цікавинок варто відзначити, що серіал знімали 9 місяців, задіяні у цьому були 500 людей, серед яких — 60 каскадерів. Знімальна група використала майже 200 різних транспортних засобів, а актори мали справжні, а не бутафорні пістолети. Команду, що працювала над серіалом, очолює Даріуш Яблонський. У його творчому доробку — стрічки «Військові ігри», «Полуничне вино» та «Фотоамастор». Як продюсер він відомий своєю роботою над фільмом «Процес» про українського режисера Олега Сенцова. Даріуш Яблонський виступив також продюсером повнометражного фільму режисерки Марисі Нікітук «Коли падають дерева». З українських акторів у стрічці можна побачити народного артиста України Станіслава Боклана, Дашу Плахтій, відому за фільмом «Стрімголов», та Наталію Васюко — лауреатку премії «Золота Дзига» за роль у фільмі «Гніздо горлиці». Команду польських акторів доповнюють популярні над Віслою Роберт Гонера та Мірослав Бака. Зараз стрічка доступна на платних платформах, зокрема player.pl. ■

Григорій СПОДАРИК

**15 липня 2020 року наш парох
отець Андрій Бунзило
відзначатиме 20-ліття священства**

Всечесний отче Андрію!
З нагоди цього ювілею переказуємо найщиріші побажання – відчуття повноти Божого щастя в дорозі за Христом, запалу, духовного зростання та внутрішньої тиші.
Нехай всемілостивий Господь щедро благословить Ваше служіння рясними плодами Святого Духа, нехай своєю благодаттю опромінює кожний день Вашого життя, роблячи його Своєю присутністю радісним та мирним, кріпить міцним здоров'ям та дарує Вам многії та благії літа.

Вірні парафії Преображення ГНІХ у Шпротаві

**Загальноосвітній ліцей ім. Т.Г. Шевченка в Білому Борі
з українською мовою навчання
оголошує набір до першого класу 4-річного ліцею
на 2020/2021 навчальний рік**

Заохочуємо усіх випускників початкових шкіл поступити до нашого ліцею. У школі, крім української та польської мови, ви можете вивчати також англійську та німецьку. Школа пропонує також розширене навчання з трьох предметів: • географії • математики або історії (на вибір) • англійської мови або інформатики.

Гарантуємо: ■ високий рівень навчання ■ високий рівень складання матури ■ додаткові заняття для підвищення рівня знань – залежно від потреб учнів ■ артистичні заняття ■ індивідуальний підхід до кожного учня ■ комфортні умови навчання та проживання в гуртожитку ■ вшановування національних свят ■ добре обладнаний спортивний зал.

Запрошуємо усіх, кому дорогі і небайдужі наші українські традиції.

Тут ви зможете їх вивчати та продовжувати плекати. Чекаємо ВАС!

Контакти:
тел. 94-36-70-162,
е-мейл: zs2bb@op.pl

Адреса школи:
liceum-bialybor.pl

**З 20-річчям священства
протоієрея отця
Богдана Ситчика**

Вітаємо Вас із 20-річчям священства
і 17-річчям очільництва
Добромиської парафії св. Миколая
Української греко-католицької церкви.

Бажаємо Вам Божої допомоги у всіх справах,
здоров'я, взаєморозуміння з людьми,
які Вас потребують, світла і гармонії в душі.

Хай Бог нагородить Вас за досягнення
всіма благами, обдарує довголіттям,
дасть Вам і Вашій родині щастя й удачу.

*Добромиська Парафіальна рада з парафіянами
Добромиська УГ ОУП*

**Загальноосвітня школа № 4 в Лігниці
оголошує набір учнів
до 1 класу і 7 класу початкової школи
та до 1 класу ліцею
на 2020/2021 навчальний рік
Рекрутаційна пропозиція 2020/2021 –
4-річний загальноосвітній ліцей.**

Ми плануємо набрати один клас, програма якого буде включати такі профілі згідно вашого вибору: • біологічно-хімічний • екологічний • економічний • політехнічний.

Передплата «Нашого слова» на 2020 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	4,00 зл + поштові оплати	85,00 зл	170,00 зл	340,00 зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	4,00 зл без поштових оплат	52,00 зл	104,00 зл	208,00 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	4,00 зл + поштові оплати	95,00 зл	190,00 зл	380,00 зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	4,00 зл без поштових оплат	52,00 зл	104,00 зл	208,00 зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА	
290,00 зл	580,00 зл
64,00 фунти 73,00 євро	128,00 фунтів 145,00 євро
АВІАПОШТА	
340,00 зл	680,00 зл
75,00 фунти 85,00 євро	150,00 фунтів 170,00 євро

КАНАДА

Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА	
290,00 зл	580,00 зл
113,00 дол КАНАД.	225,00 дол КАНАД.
АВІАПОШТА	
340,00 зл	680,00 зл
128,00 дол КАНАД.	255,00 дол КАНАД.

США, АВСТРАЛІЯ

Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА	
290,00 зл	580,00 зл
83,00 дол США	165,00 дол США
АВІАПОШТА	
340,00 зл	680,00 зл
98,00 дол США	195,00 дол США

Nasze Słowo

Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Łesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Janusz Bakunowicz (Bielsk Podlaski), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Anastasija Kanarska (Lwów), Piotr Andrusieczko (Poznań, Kijów), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławskie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Mikołaj Pipka (Przemyśl), Olena Humeniuk (Kijów), Kateryna Semchuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,
E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,
Internet: http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotokład: Redakcja „Nasze Słowo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2700 egz.

Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN, EURO, CAD:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie
www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl
lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00
lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

